

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ І
СПОРТУ УКРАЇНИ
КАФЕДРА ПРОФЕСІЙНОГО, НЕОЛІМПІЙСЬКОГО ТА АДАПТИВНОГО
СПОРТУ

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

на здобуття освітнього ступеня магістра
за спеціальністю 017 Фізична культура і спорт
освітньою програмою «Спорт»

на тему: **«СИСТЕМА РЕЗЕРВНОГО СПОРТУ В УКРАЇНІ**
(НА ПРИКЛАДІ ТЕНІСУ)»

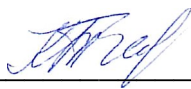
здобувача вищої освіти
другого (магістерського) рівня
Павлюка Дмитра Сергійовича

Науковий керівник: Кропивницька Т.А.,
кандидат наук з фізичного виховання та
спорту, доцент

Рецензент: Прокопенко А.О.
доктор філософії, старший викладач
кафедри спортивних ігор

Рекомендовано до захисту на засіданні
кафедри (протокол № 3 від 2.12.2025 р.)

Завідувач кафедри: Кропивницька Т.А.,
кандидат наук з фізичного виховання та
спорту, доцент

(підпис)

Київ – 2025

ЗМІСТ

ВСТУП	4
РОЗДІЛ 1. СИСТЕМА РЕЗЕРВНОГО СПОРТУ В УКРАЇНІ: СТАН, ОСОБЛИВОСТІ ТА ПРОБЛЕМИ	7
1.1. Загальна характеристика системи резервного спорту в Україні	7
1.2. Особливості розвитку резервного спорту в тенісі в Україні	12
1.3. Основні переваги та недоліки вітчизняної системи підготовки резерву в тенісі	14
Висновки до розділу 1	19
РОЗДІЛ 2. МЕТОДИ І ОРГАНІЗАЦІЯ ДОСЛІДЖЕНЬ	22
2.1. Методи дослідження	22
2.1.1. Аналіз наукових джерел, інформації на сайтах спортивних федерацій	22
2.1.2. Аналіз, синтез та узагальнення	22
2.1.3. Систематизація	23
2.1.4. Порівняння та аналогія	23
2.1.5. Анкетування	24
2.1.6. Системний підхід	24
2.1.7. Математична обробка даних	24
2.2 Організація дослідження	25
РОЗДІЛ 3. СИСТЕМА ПІДГОТОВКИ РЕЗЕРВУ В КРАЇНАХ ЄВРОПИ: ПОРІВНЯЛЬНИЙ АНАЛІЗ	26
3.1. Система резервного спорту в тенісі у Франції: основні особливості	26
3.2. Досвід Великої Британії у підготовці тенісистів на рівні резервного спорту	28

3.3. Практики розвитку резервного спорту в тенісі в Німеччині	31
3.4. Організація резервного спорту в тенісі в Іспанії	33
3.5 Базові підходи до розвитку резервного спорту в Європі і можливості їх впровадження в Україні	35
Висновки до розділу 3	47
РОЗДІЛ 4. АНАЛІЗ ІСНУЮЧОЇ СИСТЕМИ РЕЗЕРВНОГО СПОРТУ В ТЕНІСІ	49
4.1. Система організації резервного спорту в Україні та матеріально-технічне забезпечення	49
4.2. Фінансування та кадрове забезпечення	55
4.3. Ефективність підготовки резерву	58
Висновки до розділу 4	63
РОЗДІЛ 5. АНАЛІЗ ТА УЗАГАЛЬНЕННЯ РУЗУЛЬТАТІВ ДОСЛІДЖЕНЬ	65
ВИСНОВКИ	68
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	71
ДОДАТКИ	76

ВСТУП

Актуальність теми. У сучасному світі спорт став невід'ємною частиною суспільного життя, відіграючи важливу роль у вихованні молоді, формуванні здорового способу життя та розвитку національної гордості. Україна, як країна з багатими спортивними традиціями, потребує ефективної системи підготовки молодих спортсменів, яка б забезпечувала високий рівень конкурентоспроможності на міжнародній арені. Теніс, як популярний і водночас вимогливий вид спорту, є важливим елементом національної спортивної культури. Система резервного спорту, яка формує майбутніх чемпіонів у тенісі, є запорукою стабільного розвитку цієї галузі спорту та зміцнення позицій України на світовій арені.

В цьому напрямі проведено значну кількість досліджень. Серед дослідників можна відзначити Бондар А. С. [3], Борисова О. В. [5], Гейтенко В. В., Пристинський В. М., Зайцев В. О. [9], Дроздова І., Оришко С., Лемешко О. [10], Дрюков В. О. [13], Петришин Д. Ю [23].

Актуальність цієї теми обумовлена такими чинниками. У світі зростає рівень конкуренції у спорті, і кожна країна прагне зайняти лідируючі позиції у спортивних рейтингах. Щоб українські тенісисти могли досягати високих результатів на міжнародних турнірах, потрібна якісна система резерву, яка б забезпечувала ранню підготовку спортсменів і сприяла розвитку їхніх навичок. Дослідження науковців показують, що резервний спорт у тенісі повинен включати багаторівневу підтримку, особливо з урахуванням сучасних тренувальних методик і належного матеріально-технічного забезпечення

Крім того, тема є важливою з огляду на реформування спортивної інфраструктури. Розвиток тенісу як виду спорту потребує сучасних тренувальних баз, обладнаних спортивних залів і тенісних кортів, що відповідають світовим стандартам. На сьогодні в Україні є брак таких об'єктів, і це обмежує можливості підготовки резервних спортсменів. Створення сучасної

інфраструктури для підготовки молодих тенісистів допоможе розвинути резервний спорт на більш високому рівні, що в кінцевому підсумку сприятиме професійному зростанню майбутніх чемпіонів.

Ще один важливий аспект актуальності теми – це соціальний вплив резервного спорту на молодь. Теніс може стати засобом мотивації до занять спортом, сприяючи фізичному і моральному розвитку молодих людей. На думку вчених які вивчали цю тему, належна система резерву стимулює молодь до досягнень у спорті, дає можливість розкрити свої таланти та потенціал, а також сприяє популяризації здорового способу життя.

Таким чином, вивчення та вдосконалення системи резервного спорту в Україні на прикладі тенісу є важливим завданням як для спортивної спільноти, так і для суспільства загалом. Це дозволить створити умови для підготовки спортсменів високого рівня, зберегти національні традиції в спорті та забезпечити перспективи для молодих тенісистів, які можуть стати новими героями на світовій арені. З огляду на це, дослідження шляхів покращення та реформування резервного спорту в тенісі має особливу значущість та може внести важливий вклад у розвиток спорту в Україні.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дослідження виконується згідно Плану НДР НУФВСУ на 2021 – 2025 рр. за темою 1.4 «Теоретико-методологічні засади розвитку професійного, неолімпійського та адаптивного спорту в Україні в умовах реформування сфери фізичної культури і спорту» (номер державної реєстрації 0121U108294).

Мета дослідження – вдосконалення системи резервного спорту в тенісі на основі впровадження кращих практик європейських країн в Україні.

Завдання досліджень:

1. Узагальнити інформацію про функціонування системи резервного спорту в Україні.
2. Дослідити кращі практики розвитку резервного спорту в тенісі у провідних країнах Європи.

3. Порівняти системи резервного спорту в тенісі в Україні та провідних європейських країнах.

4. Запропонувати шляхи для підвищення ефективності функціонування резервного спорту в Україні.

Об'єктом дослідження є система резервного спорту в тенісі в світі та Україні.

Предметом дослідження є організаційне забезпечення, спортивна інфраструктура, фінансування, кадрове забезпечення у тенісі.

Методи дослідження: Аналіз наукових джерел, синтез та узагальнення, систематизація, порівняння та аналогія, анкетування, системний підхід, Математична обробка даних.

Наукова новизна дослідження полягає у виявленні та аналізі сучасних підходів до формування системи резервного спорту в Україні, зокрема в тенісі, з акцентом на оптимізацію системи підготовки резерву. Дослідження пропонує нові підходи, які враховують міжнародний досвід, соціальні та економічні аспекти України.

Практична значимість. Результати дослідження можуть бути використані:

- науковою спільнотою, яка вивчає подібне питання;
- Федерацією тенісу України для розв'язку клубної системи тенісу;
- спеціальними закладами вищої освіти України в освітньому процесі при підготовці здобувачів для роботи в організаціях, діяльність яких пов'язана з тенісом.

Апробація результатів дослідження. У період написання магістерської роботи опубліковано тези, які стосуються даного дослідження за темою: «Система резервного спорту в Україні (на прикладі тенісу)».

Структура і обсяг магістерської роботи. Магістерська робота викладена на 80 сторінках друкованого тексту. Складається зі вступу, 5 розділів, висновків, списку використаних джерел (у кількості 50). Матеріали дослідження ілюстровані 13-ма рисунками та 3-ма таблицями.

РОЗДІЛ 1

СИСТЕМА РЕЗЕРВНОГО СПОРТУ В УКРАЇНІ: СТАН, ОСОБЛИВОСТІ ТА ПРОБЛЕМИ

1.1. Загальна характеристика системи резервного спорту в Україні

Резервний спорт — напрям спорту, який забезпечує у порядку, встановленому центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері фізичної культури та спорту, здійснення відбору обдарованих дітей та молоді для занять певним видом спорту, створення умов для максимального розвитку їхніх індивідуальних здібностей з метою досягнення високих спортивних результатів, забезпечення умов для переходу до спорту вищих досягнень та поповнення основного складу національних збірних команд (частина перша статті 35 із змінами, внесеними згідно із Законом № 5460-VI від 16.10.2012) [21].

Дрюков В. О. у своїх висновках зазначає, що фізична культура і спорт є універсальними механізмами оздоровлення людей, способом їхньої самореалізації, самовираження і розвитку, а також засобом боротьби проти асоціальних явищ. Саме тому за останні роки різко зростає його місце в системі цінностей сучасної культури. Світовий спортивний рух, складовою частиною якого є український спорт, стає одним із наймогутніших і масових міжнародних рухів[11].

Дослідження показали, що дитячо-юнацький спорт має багату історію і традиції. У середині 30-х років минулого століття у СРСР вперше створено спортивні школи. Дослідження та вивчення минулого допомогли пізнати сучасне і, певною мірою, виявити тенденції майбутнього розвитку видів спорту у дитячо-юнацьких спортивних школах. Аналіз і узагальнення зарубіжного досвіду провідних країн світу показує, що розвиток дитячо-юнацького спорту – прерогатива держави. Розвиток дитячо-юнацького спорту у різних країнах світу базується на міжнародному та національному законодавстві про спорт. Основними міжнародними документами слід вважати Міжнародну хартію

фізичного виховання і спорту (1978 р.), а також Спортивну хартію Європи (1992 р.). Ці документи встановлюють основні принципи регулювання дитячо-юнацького спорту, які повинні підтримувати усі країни, що ратифікували ці угоди. На підставі вказаних вище документів різні країни залежно від специфіки соціально-економічного та політичного розвитку формують власні моделі спорту [11].

Держава надає підтримку розвитку фізичної культури і спорту, як одному із пріоритетних механізмів профілактики захворювань і зміцнення здоров'я населення. Фізична культура і спорт є невід'ємною складовою суспільного життя. Стратегією розвитку фізичної культури і спорту на період до 2028 року, затвердженою постановою Кабінету Міністрів України від 4 листопада 2020 р. № 1089, сформульовано стратегічну ціль: Україна – спортивна держава, що належить до групи передових країн, де створено умови та можливості для ефективної підготовки спортсменів світового рівня, визначено важливість орієнтації на олімпійські, неолімпійські види спорту та види спорту осіб з інвалідністю. Для її досягнення передбачається удосконалення діяльності закладів дитячо-юнацького та резервного спорту, спорту вищих досягнень.

Систему закладів фізичної культури і спорту складають спортивні клуби, дитячо-юнацькі спортивні школи, заклади спеціалізованої освіти спортивного профілю із специфічними умовами навчання (фахові коледжі, спортивні ліцеї), школи вищої спортивної майстерності, центри олімпійської підготовки, центри студентського спорту закладів вищої освіти, фізкультурно-оздоровчі заклади, центри фізичного здоров'я населення тощо.

Підготовка спортивного резерву – багаторічний процес, який є основою «піраміди» системи спортивного вдосконалення. У зв'язку з чим, підвищення результативності дитячо-юнацького спорту вимагає пошуку все більш ефективних організаційних форм, засобів і методів побудови спеціальної підготовки; відбору обдарованих дітей; профілактично-реабілітаційної діяльності; планування; аналізу та контролю навчально-тренувального процесу [24, 44, 45].

Роль закладів фізичної культури і спорту полягає у забезпеченні дозвілля дітей та молоді і включає три взаємопов'язаних аспекти: спортивний – розвиток індивідуальних здібностей особистості в обраному виді спорту, підготовка спортивного резерву для збірних команд України; фізкультурно-оздоровчий – повноцінне оздоровлення, забезпечення змістовного відпочинку і дозвілля дітей та молоді, формування навичок здорового способу життя; виховний – сприяння гармонійному розвитку, самореалізації вихованців. Функції дитячо-юнацького спорту полягають у залученні дітей до занять обраним видом спорту, їхньої самореалізації та підготовці спортивного резерву для збірних команд України. Функції резервного спорту, в свою чергу, полягають у здійсненні відбору обдарованих дітей та молоді для занять обраним видом спорту, створенні умов для всебічного розвитку їхніх індивідуальних здібностей з метою досягнення високих спортивних результатів, забезпеченні умов для переходу до спорту вищих досягнень та поповненні основного складу національних збірних команд.

Теніс як вид спорту в Україні демонструє значний прогрес завдяки таким видатним спортсменам, як Еліна Світоліна, Даяна Ястремська, Сергій Стаховський. Однак забезпечення наступності поколінь, підготовка юних спортсменів і їхній перехід на професійний рівень залежать від ефективності системи резервного спорту. Резервний спорт є ключовим елементом спортивної системи, який забезпечує сталий розвиток і формування кадрів для професійного та олімпійського спорту. В Україні, де багато спортивних досягнень пов'язані з вихованням молодих талантів, система резервного спорту залишається важливим інструментом для підтримки престижу на міжнародній арені. В цьому розділі розглядаються особливості функціонування системи резервного спорту в Україні на прикладі тенісу, а також аналізуються сучасний стан, переваги й проблеми.

На рис. 1.1. зображена структура дитячо-юнацького та резервного спорту України. Організаційна система, як зазначала Тихонова Н. В. [35], характеризується високим рівнем розгалуженості та потенціалом для розвитку.

Проте для досягнення довгострокових результатів необхідне ретельне реформування, що забезпечить її ефективне функціонування в умовах сучасних викликів.

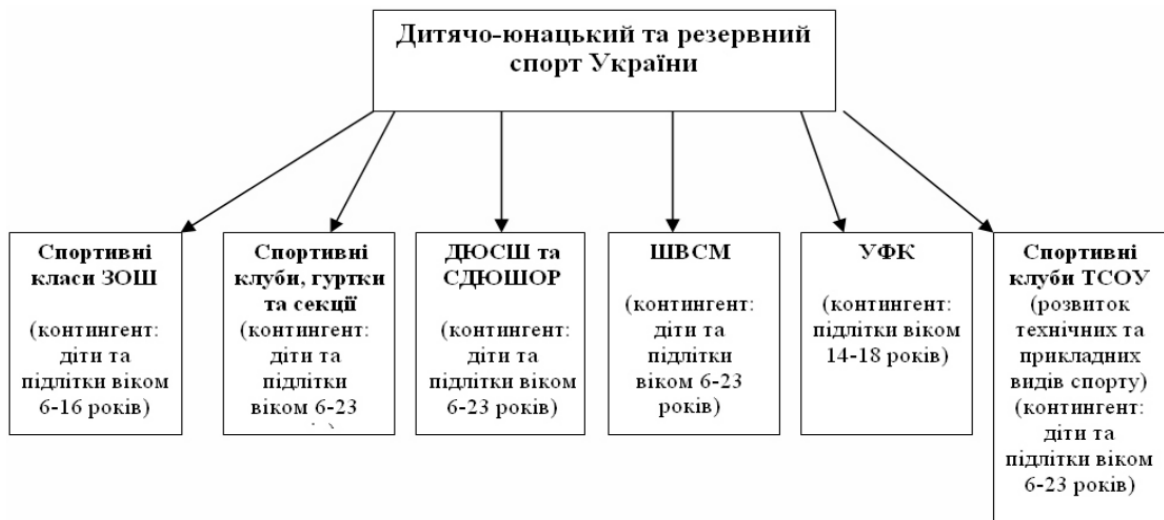

Рис. 1.1. Організаційна структура дитячо-юнацького та резервного спорту України [30]

Розвиток фізичної культури та спорту має високу соціально-економічну актуальність, що визначає можливості для забезпечення іміджу країни на міжнародній арені, підвищення рівня туристично-рекреаційного потенціалу, національної свідомості та патріотизму. Проте будь-які зміни в системі суспільних відносин, зокрема і такі загрозливі, як військова агресія іншої країни, стає актуальним викликом для стану сфери фізичного виховання та спорту, пов'язаними з появою соціальних, економічних та екологічних суперечностей, ускладненням міжнародних, національних і локальних проблем, змінами характеру відносин між владою та суспільством, та потребує визначення характерних ознак сучасного стану сфери фізичного виховання та спорту України в умовах військової агресії росії.

З початком військової агресії з боку російської федерації за участю республіки білорусь, сфера фізичної культури і спорту зазнала втрат, які позбавили громадян України можливості займатися обраними видами спорту та спричинили порушення навчально-тренувального процесу з підготовки до

найважливіших стартів. Багато спортсменів і тренерів призовного віку вступили до лав Збройних Сил України, Національної гвардії та територіальної оборони і сьогодні знаходяться поза навчально-тренувальним процесом [43].

Незважаючи на це, Україна показує високі спортивні результати на світовій арені, 22 місце на ОІ 2024 серед 206 країн учасників. В тенісі, наші тенісистки займають топові місця в світовому рейтингу. Сучасна система резервного спорту являє собою стару систему радянського союзу, яка на сьогоднішній день не є актуальною і є застарілою. Роботи науковців вказують на те, що необхідне глобальне реформування, вивчення, вдосконалення та інтеграція сучасних систем Європи.

С. М. Родак, О. М. Вацеба [29] у своїй роботі виділяють такі основні завдання навчальних спортивних закладів: пошук і відбір спортивно обдарованих дітей та молоді; організація інтенсивного й високоефективного навчально-тренувального процесу, забезпечення участі учнів і студентів у змаганнях; створення учням та студентам сприятливих умов для поєднання інтенсивних тренувань із навчанням, відпочинком, відновленням сил і енергії; підготовка спортсменів, які здатні успішно виступати на престижних міжнародних змаганнях; запровадження системи неперервної та ступеневої освіти для обдарованих і висококваліфікованих спортсменів; проведення профорієнтаційної роботи зі спортивною молоддю.

Для виконання своїх основних завдань навчальні спортивні заклади організовують з учнями та студентами навчально-тренувальні заняття відповідно до типових навчальних планів із видів спорту, які затверджуються Міністерством освіти і науки України та Міністерством України у справах сім'ї, молоді та спорту, проводять навчально-тренувальні збори, беруть участь у централізованих навчально-тренувальних зборах збірних команд України різних вікових груп, всеукраїнських і міжнародних змаганнях, у тому числі й за кордоном, створюють спортивно-оздоровчі табори.

1.2. Особливості розвитку резервного спорту в тенісі в Україні

Система управління діяльністю дитячо-юнацьких спортивних шкіл в Україні, діючі в ній механізми розвитку видів спорту сформувалися у Радянському Союзі. Їх характер та зміст відповідали тим специфічним умовам і конкретним завданням, які вирішувалися на тому або іншому етапі розвитку резервного спорту і спорту вищих досягнень в конкретному виді спорту. В подальшому здійснювалося лише часткове вдосконалення, яке не торкалося кардинальних проблем і було зорієнтовано на існуючу організаційну структуру і встановлений порядок ресурсного забезпечення спортивних шкіл з розвитку того чи іншого виду спорту.

Всебічний аналіз даних тривалих наукових досліджень і літературних джерел дозволяє стверджувати, що протягом декількох десятиліть в Україні формувалися основи багаторічної підготовки до вищих досягнень у процесі розвитку складної системи дитячих спортивних шкіл, спеціалізованих класів і спеціалізованих дитячих спортивних і шкіл вищої спортивної майстерності, інтернатів спортивного профілю, училищ олімпійського резерву та фізичної культури, експериментальних груп олімпійської підготовки, опорних пунктів олімпійської підготовки, центрів олімпійської підготовки, збірних команд з видів спорту країни, ДСТ, відомств тощо [44]. Саме ця багатоступенева структура стала основою розвитку резервного спорту.

Система дитячо-юнацького та резервного спорту є основою для подальшої цілеспрямованої підготовки до головних змагань у спорті вищих досягнень. Саме централізована підготовка в дитячо-юнацьких спортивних школах і спортивних школах олімпійського резерву створюють передумови для юного спортсмена потрапити в спеціалізовані училища олімпійського резерву, центри олімпійської підготовки та національні збірні команди України, які є найважливішими компонентами структури цілеспрямованої системи олімпійської підготовки [44]. Таким чином, структура дитячо-юнацьких шкіл є ключовою ланкою багаторічної підготовки спортсмена.

Підготовка спортсмена здійснюється через основні структурні елементи: дитячо-юнацькі спортивні школи, школи спортивного профілю, училища фізичної культури, центри олімпійської підготовки, де тренуються спортсмени та створюються повноцінні умови для їх підготовки і навчання, можливості ефективно поєднувати підготовку та участь у змаганнях у складах збірних команд з повноцінною підготовкою на місцях. Наявність таких центрів дозволяє створити необхідні умови для перспективного спортивного резерву шляхом залучення найбільш обдарованих спортсменів зі спортивних шкіл та інтернатів (училищ, ліцеїв) до централізованої підготовки. Принциповим у даному випадку є підпорядкованість всієї діяльності центрів і взаємодіючих з ними структур дитячо-юнацького спорту завданням багатоступеневого відбору перспективних спортсменів та організації їх повноцінної підготовки до змагань [44].

Як зазначає Родак С. М. (2009) [30], основні центри розвитку тенісу зосереджені у великих містах, таких як Київ, Львів, Харків та Одеса. У цих регіонах існує розвинена інфраструктура, що включає сучасні корти, а також професійні тренерські кадри. Водночас у менш забезпечених регіонах тренувальні бази часто застарілі, а доступ до них обмежений. Це створює нерівні умови для розвитку тенісу в Україні.

В сучасній Україні теніс не сильно популяризований порівняно з іншими видами спорту як футбол, баскетбол, бокс і т. п.. Велику роль відіграє саме інфраструктура для тенісу, якщо розглядати державну інфраструктуру, вона є застарілою і не відповідає сучасним нормам тенісу, цю проблему взяли на себе клуб, які на сьогодні будують сучасні і нові корти з різними видами покриття. Таким чином, розвиток тенісної інфраструктури відбувається переважно за рахунок приватної ініціативи.

Українські юні спортсмени активно беруть участь у турнірах серії ITF Junior, що дає їм змогу накопичувати змагальний досвід і формувати міжнародний рейтинг. Дослідження Вомра Т. О. (2018) [46] підтверджують, що

регулярна участь у змаганнях підвищує рівень спортивної майстерності та психологічної стійкості юних тенісистів.

Сучасні методики підготовки в Україні включають поєднання загальної фізичної підготовки та специфічних тренувань, спрямованих на вдосконалення техніки гри. Як зазначає Баканова О. (2024) [1], важливу роль у підготовці тенісистів відіграє використання біомеханічного аналізу для оптимізації рухів.

У своїй роботі «Актуальні питання діяльності спеціалізованих навчальних закладів резервного спорту» (2009) [30] С. Родак та О. Вацеба відмічають, що важливою умовою ефективного й результативного функціонування системи вітчизняного спорту вищих досягнень є належний розвиток резервного та дитячо-юнацького спорту. Це доповнює висновки про необхідність модернізації існуючої моделі підготовки спортсменів.

1.3. Основні переваги та недоліки вітчизняної системи підготовки резерву в тенісі

Кирилюк В.В. та Сапрун С.Т. зазначають, що ДЮСШ перебувають зараз у ненайкращому стані – стара інфраструктура, мала кількість інвентарю, застаріла система мотивації дітей до занять спортом. Розберемо всі плюси та мінуси сучасних ДЮСШ, знайдемо слабкі та сильні сторони [15, 31].

Таблиця 1.1

Характеристика слабких та сильних сторін ДЮСШ [15]

Сильні сторони		Слабкі сторони	
1.	Безкоштовне відвідування	1.	Старе обладнання, інфраструктура
2.	Участь у змаганнях	2.	Мала кількість тренерів, персоналу
3.	Виховання дитини	3.	Слабка мотивація в персоналу
		4.	Великі групи дітей, мала увага особистості кожної дитини
		5.	Слабка мотивація в дітей займатися спортом
		6.	Слабкі перспективи після закінчення школи

Логічно буде показати послідовність наслідків даної проблеми (рис. 1.2.). Як зазначав Кирилюк В.В., ці негативні наслідки не є новиною: це

загальновідомий факт, що проблема недостатнього фінансування існує вже тривалий час. Однак постає питання не лише у тому, щоб констатувати її наявність, а у тому, як з нею боротися, чи були введені якісь кардинальні міри для того, щоб реформувати та реставрувати систему спортивного розвитку дітей. Саме тому постає потреба у пошуку альтернатив, і одним із можливих шляхів є звернення до досвіду іноземних систем.

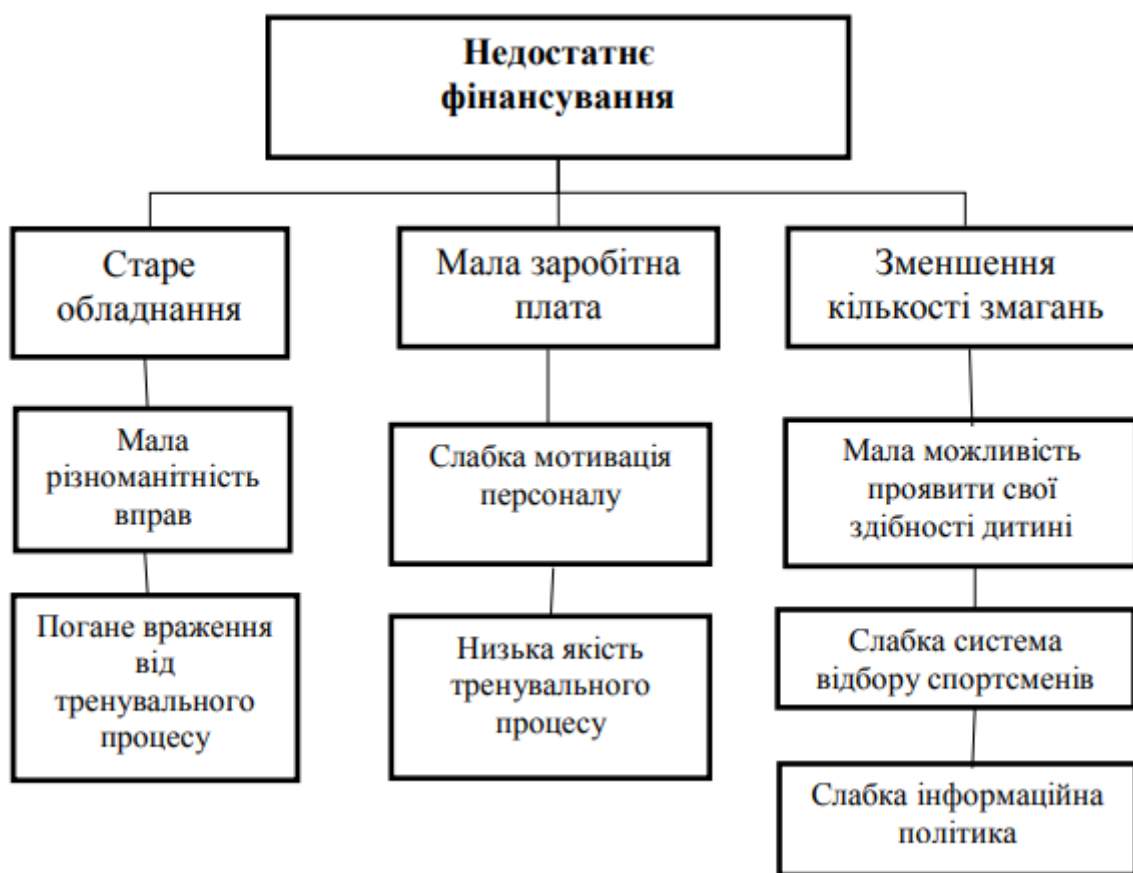

Рис. 1.2. Наслідки недостатнього фінансування ДЮСШ [15]

Відомо, що більшість європейських країн надають перевагу клубним системам фізичного виховання. Візьмемо за приклад Швецьку клубну систему. В Швеції функціоную понад 30 тисяч спортивних клубів за різними видами спорту. Особливістю клубної системи в Швеції є те, що в клубах займаються як аматори, так і професійні спортсмени. По статистиці 90% всіх дітей Швеції є членами спортивних клубів. При цьому всьому, всі клуби є приватними і

функціонують за рахунок членських внесків та спонсорської підтримки. Шведське законодавство забороняє отримувати прибуток власникам за рахунок клубів, тобто вони являються неприбутковими організаціями [15].

Існує ряд проблем, що стримують розвиток дієвих механізмів використання всіх форм фінансової підтримки, а саме: неналежна організація роботи установ, зростання бюрократичних бар'єрів, дефіцит ресурсів, складний доступ до кредитів, недостатньо розвинена інфраструктура, слабе використання інновацій у цій сфері, потреба в ефективному законодавстві тощо [41].

Гострим питанням є відсутність власної спортивної бази у шкіл, адже на оренду необхідних споруд витрачається лєвова частка коштів і залишається надто мало на навчально-тренувальну роботу[33].

Також, слід врахувати ефективності роботи кадрової політики в ДЮСШ. Існує актуальна проблема, що не кожен досвідчений тренер-викладач з вагомими здобутками, має вищу освіту з фізичного виховання і спорту освітньо-кваліфікаційного рівня «бакалавр», «спеціаліст» чи «магістр», як того вимагає «Положення про ДЮСШ». Тому слід враховувати перехідний період для цієї категорії тренерів-викладачів і створення законодавчих процедур щодо працевлаштування або їх переведення.

Проблемою, що потребує розв'язання в Україні, є відсутність належних умов для розвитку резервного спорту, і як наслідок — зменшення граничної кількості спортсменів, які потенційно можуть перейти до спорту вищих досягнень. Причинами виникнення проблеми є недосконалість системи резервного спорту в країні, не врегульований механізм взаємодії дитячо-юнацьких спортивних шкіл, закладів спортивного профілю, шкіл вищої спортивної майстерності, центрів олімпійської підготовки, що не забезпечує якісне формування спортивного резерву в олімпійських видах спорту в умовах сьогодення. Також спостерігається відсутність інноваційних підходів та технологій системи підвищення кваліфікації тренерського складу, невідповідність спортивної бази закладів спортивного профілю вимогам

міжнародних федерацій з видів спорту та недостатність законодавчої підтримки розвитку матеріальної, матеріально-технічної й спортивної бази цих закладів, а також фінансового забезпечення та інвестування сфери спорту.

Родак, С. М., і О. М. Вацеба [30] зазначали, що практика роботи спортивних інтернатів у часи Радянського Союзу показала важливу системну проблему: після закінчення загальноосвітньої школи переважна більшість перспективних спортсменів губилася в перехідний період від юнацького до молодіжного та дорослого спорту. Це могло бути пов'язано з особливостями біологічного розвитку, побутовими та життєвими обставинами або вступом до вищих навчальних закладів. Жоден вищий навчальний заклад, у тому числі фізкультурного профілю, не мав тих умов, необхідних для підготовки спортсменів високої кваліфікації, які були в спортінтернатах: інтернування, посилене харчування, режим навчання, погоджений із тренувальним процесом, достатнє асигнування на спортивну підготовку, участь у зборах і змаганнях, наявність кваліфікованих тренерських кадрів.

Як зазначають Москальов А. А. (2013) [18] і Тихонова Н. В. (2014) [35], одним із ключових викликів залишається недостатнє державне фінансування, особливо в регіонах. Більшість витрат, пов'язаних із тренуваннями та участю у змаганнях, покладаються на батьків спортсменів. Петришин Д. Ю. (2016) [23] підкреслює, що система управління спортом в Україні потребує централізованого підходу, адже відсутність єдиної стратегії розвитку резервного спорту призводить до фрагментації ресурсів та неефективного їх використання.

Як зазначає Митчик О. П. (2023) [17], низькі заробітні плати у державному секторі спричиняють відтік досвідчених тренерів у приватний сектор, формуючи дефіцит кваліфікованих фахівців, особливо в регіональних школах. В Україні застаріло науково-методичне забезпечення підготовки спортсменів: навчальні програми, плани багаторічної підготовки, методичні рекомендації. Відсутні інноваційні підходи, система підвищення кваліфікації, взаємодія з тренерським складом збірних команд України та науково-

методичними установами. Не налагоджено обмін досвідом і вивчення іноземного досвіду.

ДЮСШ в Україні функціонують за підтримки державного бюджету, однак рівень фінансування є недостатнім. Через це спортивні школи часто не можуть забезпечити якісну матеріально-технічну базу. Путятіна Г. М. (2007) [27] підкреслює, що найбільш критичною є ситуація з доступом до сучасного спортивного інвентарю, критих тенісних кортів та оновленням навчальних методик. Особливо гостро ця проблема проявляється в регіонах, де інфраструктура для тренувань залишається нерозвиненою.

Висновок, який у своїй роботі зробила Нікітенко С. В. [20], свідчить, що у неприбуткових фізкультурно-спортивних організаціях основну долю фінансування становлять бюджетні кошти. Натомість професійні клуби фінансуються переважно за рахунок власників, спонсорів, господарської діяльності та призових у змаганнях. Найближчим часом не очікується збільшення державного фінансування фізичної культури та спорту, зокрема через необхідність зростання оборонних витрат.

Недостатнє фінансування є однією з ключових проблем. Трубіна М. В. (2013) [36] наголошує, що позабюджетні джерела фінансування залишаються слабо розвиненими, а значна частина витрат покладається на батьків. Це обмежує доступ до якісної підготовки, що негативно впливає на формування широкої бази спортивного резерву. Значний масив наукових доробок – зокрема праці Путятіної (2007), Петришин Д. Ю (2016), І. Приходько (2024), Стадник С. О. (2012) [27,23,24,34] – присвячено діяльності дитячо-юнацьких спортивних шкіл, де висвітлено організаційно-правові та економічні засади їх функціонування, фактори спортивного набору та маркетингову діяльність спортивних шкіл у сучасних умовах.

Висновки до розділу 1

Проведений у розділі аналіз дав змогу комплексно охарактеризувати систему резервного спорту в Україні, визначити її нормативно-правові засади, організаційну структуру, ключові функції та виявити основні проблеми, що стримують розвиток резервної підготовки в тенісі та інших видах спорту.

На основі законодавчих визначень встановлено, що резервний спорт виконує важливу державну функцію – забезпечує відбір і розвиток обдарованих дітей та молоді, створює умови для досягнення високих спортивних результатів і формує кадровий потенціал національних збірних команд. У цьому контексті фізична культура і спорт, виступають універсальними механізмами оздоровлення, соціалізації молоді й ефективної профілактики асоціальних явищ, що визначає їхню високу соціально-культурну та державну значущість.

Аналіз історичних передумов формування резервного спорту показав, що основи сучасної системи були закладені ще в період СРСР, коли створювалися спортивні школи, інтернати, училища олімпійського резерву та багаторівнева система відбору та підготовки спортсменів. Ця модель забезпечувала централізоване управління і мала виражений державний характер. Попри певні еволюційні зміни, сучасна українська система все ще значною мірою спирається на радянську спадщину, що не відповідає потребам сучасного спорту і світовим тенденціям.

Вивчення нормативних документів і стратегічних програм розвитку спорту засвідчило, що держава декларує важливість удосконалення резервного спорту, зокрема в межах Стратегії розвитку фізичної культури і спорту до 2028 року. Проте між задекларованими цілями та їх практичною реалізацією існує суттєвий розрив, що проявляється у недостатньому фінансуванні, старінні матеріально-технічної бази, проблемах кадрового забезпечення та відсутності системної модернізації спортивної інфраструктури.

Детальний аналіз організаційної структури дитячо-юнацького та резервного спорту показав її багаторівність і потенціал. До системи входять спортивні клуби, ДЮСШ, СДЮСШОР, школи вищої спортивної майстерності,

спортивні ліцеї та інші установи. Проте фактичне функціонування цих структур характеризується нерівномірністю ресурсного забезпечення, суттєвими регіональними диспропорціями, застарілими підходами до управління й недостатньою інтеграцією між окремими ланками. Особливо гостро ці проблеми проявляються у тенісі, де забезпечення сучасною інфраструктурою значною мірою покладене на приватні клуби.

Важливим чинником негативного впливу стала повномасштабна війна, яка призвела до втрати інфраструктури, міграції спортсменів, скорочення тренерських кадрів і порушення навчально-тренувального процесу. Попри це, українські спортсмени продовжують демонструвати високі результати на міжнародній арені, що свідчить про потенціал системи, але водночас підкреслює її вразливість.

У розрізі тенісу встановлено, що основний тягар розвитку цього виду спорту нині несуть приватні клуби, які створюють нові корти, забезпечують сучасне обладнання та надають тренерам можливість працювати на вищому професійному рівні. У той час як державні ДЮСШ мають обмежені можливості для модернізації та не завжди здатні конкурувати за талановиту молодь.

Порівняння вітчизняної системи з моделями провідних європейських країн свідчить, що ефективний розвиток резервного спорту можливий лише за умов поєднання державної підтримки, автономності спортивних організацій, стабільного фінансування, розвиненої клубної системи та науково-методичної підтримки тренерів. У роботі чітко простежується необхідність адаптації європейських практик, модернізації структури управління, оновлення тренерських програм і переходу від радянської централізованої моделі до гнучкої клубно-державної системи.

Можна зробити висновок, що система резервного спорту в Україні має історично значний потенціал, проте її сучасний стан характеризується структурною застарілістю, ресурсними обмеженнями та кадровими проблемами. Особливо гостро ці недоліки проявляються у тенісі як одному з технічно складних та інфраструктурно вимогливих видів спорту. Ефективне

реформування можливе лише за умов комплексної модернізації системи, інтеграції європейських підходів, оновлення нормативної бази, підвищення ролі клубної моделі та створення умов для системної підготовки спортсменів і тренерів.

РОЗДІЛ 2

МЕТОДИ І ОРГАНІЗАЦІЯ ДОСЛІДЖЕНЬ

2.1. Методи дослідження

В процесі виконання роботи було застосовано методи дослідження, які були підібрані відповідно до мети та поставлених завдань: аналіз наукових джерел, інформації на сайтах спортивних федерацій; аналіз, синтез та узагальнення; історичний; систематизація; порівняння та аналогія; системний підхід.

2.1.1. Аналіз наукових джерел, інформації спортивних федерацій

Під час виконання роботи основними джерелами інформації були науково методична література, данні з офіційних сайтів федерацій, документальні джерела. Під час аналізу нами були опрацьовані роботи вітчизняних, сучасних та зарубіжних авторів, таких як: [Боканов, Бондар, Борисова, Сітнікова] в яких були представлені результати їх власних досліджень з питань резервного спорту та його місце в самій системі спорту. Аналіз спеціальної науково-методичної літератури проводився для отримання інформації та вивчення питань, які стосуються теми та мети магістерської роботи. На основі отриманих даних, ми сформулювали власну мету, завдання, актуальність роботи та новизну дослідження.

2.1.2. Аналіз, синтез та узагальнення

У даній роботі нами були використані методи аналізу, синтезу та узагальнення з метою досягнення поставлених наукових цілей. Аналіз являє собою метод дослідження, що передбачає розчленування на складові частини, виявлення окремих сторін, властивостей та зв'язків досліджуваного об'єкту. Синтез, в свою чергу, передбачає з'єднання окремих елементів явища та їх взаємодію з метою, відтворення та розуміння явища або об'єкту в цілому. Метод узагальнення передбачає консолідацію даних та висновків, отриманих в результаті аналізу та синтезу, з метою генералізації загальних теоретичних положень та закономірностей. Використання цих методів дало змогу здійснити

комплексний аналіз проблеми та зробити обґрунтовані висновки щодо передумов виникнення неолімпійських видів спорту.

2.1.3. Систематизація

В основі системного підходу лежить уявлення про об'єкт як складну багаторівневу систему, що має внутрішню структуру, чітко визначені елементи, їхні взаємозв'язки та закономірності функціонування. Така система розглядається не як сукупність окремих частин, а як цілісний організм, у якому кожен компонент відіграє певну роль і впливає на всі інші елементи. Системний підхід дозволяє не лише описати окремі частини, а й виявити їхню ієрархію, підпорядкованість, функції та механізми взаємодії.

Системний підхід передбачає детальне дослідження взаємодії та відносин між елементами системи, визначення їхнього внеску у загальне функціонування та здатність адаптуватися до змін. Важливо враховувати, як зміни в одному елементі можуть впливати на функціонування інших частин і на діяльність системи в цілому. Таким чином, цей підхід дозволяє виявити приховані закономірності, оптимізувати управління та прогнозувати поведінку системи в різних умовах.

Метод систематизації був використаний задля організації та структурування великих обсягів інформації з метою подальшого аналізу та використання в дослідженні.

2.1.4. Порівняння та аналогія

Метод порівняння використовується для знаходження подібностей та відмінностей між предметами або явищами дійсності. Цей метод є ефективним лише при порівнянні об'єктів з об'єктивними загальними рисами та за найважливішими істотними показниками. Метод порівняння є нероздільним з аналогією, суть якої полягає в пошуку відповідності елементів, збіганні властивостей, що створює передумови для перенесення інформації з одного моделі на прототип. Застосування вищезазначених методів в нашій роботі дало змогу визначити схожі та відмінні риси у розвитку резервного спорту.

2.1.5. Анкетування

Провідним методом стало опитування тренерів з тенісу. Для опитування було розроблено спеціальну детальну анкету з 21 запитання стосовно різних аспектів досліджуваної проблеми. Для комплексного дослідження стану та розвитку системи резервного спорту в Україні важливо було вивчити думку та ставлення фахівців з цієї сфери.

У дослідженні взяли участь 32 тренери з тенісу, більшість із яких працюють у тенісних клубах (46,9%) та спортивних секціях закладів освіти (28,1%). Значна частина респондентів має великий професійний досвід: 4-7 роки (37,5%) та 1-3 роки (37,5%). Найбільший досвід роботи вони отримали у тенісних клубах (62,5%) та спортивних секціях (34,4%). Така вибірка є репрезентативною, оскільки включає переважно досвідчених фахівців, що дозволяє об'єктивно оцінити стан розвитку резервного тенісу в Україні.

В анкеті фахівці мали змогу поділитися власним баченням щодо перешкод та обґрунтувати, які мотиви та стимули могли б підвищити зацікавленість у цій сфері. Отримані відповіді дали змогу визначити ключові проблеми резервного спорту, а також окреслити шляхи їх вирішення.

Загалом, проведене анкетування стало важливим джерелом інформації для комплексного аналізу поточного стану резервного спорту та розроблення дієвих заходів щодо його розвитку.

Приклад анкети представлено в додатку А.

2.1.6. Системний підхід

Системний підхід передбачає розгляд досліджуваних об'єктів як складних систем, що складаються з елементів, які взаємодіючих між собою та з зовнішнім середовищем. Використання системного підходу в дослідженні дозволило нам розглядати об'єкт дослідження як цілісну систему, яка має власні внутрішні взаємозв'язки та взаємодією з іншими елементами системами.

2.1.7. Математична обробка даних. Математична обробка даних - це ключовий етап в наукових дослідженнях, який передбачає використання математичних методів та статичних інструментів для вивчення та інтерпретації

отриманих даних. Цей процес допомагає виявити закономірності, тенденції та взаємозв'язки, що лежать в основі досліджуваних явищ.

Для обробки анкет фахівців підраховувались відсотки відповідей.

2.2. Організація дослідження

Перший етап (жовтень-грудень 2024) – проведено пошук, аналіз та вивчення наукової літератури, пов'язаної з темою дослідження. Це дозволило обґрунтувати актуальність і напрями досліджень, сформулювати мету та завдання, визначити предмет і об'єкт досліджень, оцінити наукову новизну, практичну і теоретичну значущість роботи та підібрати відповідні методи дослідження. На даному етапі відбувалася підготовка I і II розділів роботи.

Другий етап (січень-червень 2025): аналіз систем резервного спорту з тенісу провідних країн Європи, фактори розвитку системи їх проблем та переваг, особливості системи резервного спорту країн Європи.

Завершальним етапом (вересень-листопад 2025) стало порівняння вітчизняних підходів до розвитку системи резервного спорту з іншими країнами. Проведення анкетування тренерів з тенісу, які активно приймають участь в роботі системи підготовки резерву. Це дозволило всебічно дослідити проблему. На цьому етапі робота редагувалася, перевірялася та готувалася до рецензування.

РОЗДІЛ 3

СИСТЕМА ПІДГОТОВКИ РЕЗЕРВУ В КРАЇНАХ ЄВРОПИ: ПОРІВНЯЛЬНИЙ АНАЛІЗ

3.1 Система резервного спорту в тенісі у Франції: основні особливості

Для європейських країн характерною є активна участь держави у розвитку тенісу, включаючи як дитячо-юнацький, так і професійний рівні. Державна політика реалізується через ухвалення законодавчих актів, розробку спортивних програм, створення національних і регіональних центрів підготовки, фінансування клубів і підтримку перспективних юних тенісистів. Особливістю є розвинена система підготовки та атестації тренерських кадрів, яка проводиться раз на чотири роки і визначає рівень тренера, кількість груп для роботи та можливість тренувати спортсменів різного рівня майстерності.

Одним із найефективніших зразків у Європі є французька система підготовки тенісистів, організована Федерацією тенісу Франції (FFT). Федерація має складну та розгалужену структуру: 31 регіональну лігу, 6 зарубіжних ліг та 86 департаментських комітетів. У Франції функціонує близько 10 200 тенісних клубів, у яких займається понад 1 млн гравців, що свідчить про високу популярність і доступність цього виду спорту[51].

У кожному регіоні Франції функціонує мережа приватних клубів, а також обов'язково один клуб, який безпосередньо підпорядковується Федерації. До всіх клубів висуваються єдині вимоги щодо матеріально-технічного забезпечення: обов'язкова наявність ґрунтових кортів та додаткових кортів з іншими типами покриття. Це забезпечує єдність тренувальних умов для спортсменів по всій країні.

Підготовка тенісистів у Франції починається з міні-тенісу для дітей віком 5–7 років. Далі відбувається початкова підготовка в тенісних школах, а потім — систематичні тренування у спеціальних центрах регіональних ліг.

Найобдарованіші діти переходять до регіонального центру Федерації, де Федерація повністю оплачує їхню підготовку, призначає тренера та забезпечує спортсменів необхідним інвентарем. Тренування є безкоштовними, а найбільш перспективні гравці отримують стипендії.

У регіональних лігах існує індивідуальна модель освітнього супроводу: юні тенісисти вчаться у шкільних викладачів, що приїжджають до них, поєднуючи підготовку з навчанням. Для підвищення рівня майстерності спортсмени беруть участь у регіональних і внутрішніх змаганнях, насиченість яких складає 2–3 матчі на тиждень. При цьому, щоб уникати перевтоми та психологічного тиску, турніри організовуються таким чином, що матч може бути призначений будь-якого дня протягом місяця, за домовленістю тренерів із залученням судді. Участь батьків у змаганнях обмежується, щоб мінімізувати сторонній вплив та емоційний тиск.

Подальша підготовка здійснюється у міжрегіональних та національних тенісних центрах, а кульмінацією є навчання в Національному тренувальному центрі (CNE). Саме там тренуються і формуються майбутні професійні гравці Франції.

Професійний теніс у Франції розвивається також завдяки ефективній роботі приватних міжнародних тенісних академій. Вони забезпечують підготовку елітних гравців, компенсуючи обмежені можливості національних федерацій. Академії надають спортсменам доступ до висококваліфікованих тренерів, сучасних методик підготовки та регулярних спарингів з гравцями екстракласу. Успішність таких академій базується на високому рівні кваліфікації тренерів, сучасних науково-методичних підходах та багаторічному досвіді роботи з талановитими юними спортсменами.

Загалом Франція демонструє одну з найбільш ефективних та системних моделей підготовки тенісистів у Європі. Вона поєднує: державну підтримку і контроль, розгалужену структуру федерації, масовість та доступність занять, сучасну інфраструктуру, багаторівневу систему підготовки — від аматорів до

професіоналів, розвинений клубний рух, активну роботу приватних академій, насичений календар змагань.

Для європейських країн характерна участь держави у розвитку тенісу, в тому числі й професійного, шляхом прийняття законодавчих актів, розробки та впровадження програм, створення центрів підготовки й фінансування клубів, фінансової підтримки молодих перспективних тенісистів, а також системи підготовки та атестації (один раз на чотири роки) тренерських кадрів, що визначає кількість груп, які необхідно підготувати, та встановлює можливість роботи із гравцями різного рівня підготовки.

3.2 Досвід Великої Британії у підготовці тенісистів на рівні резервного спорту

Серед провідних європейських моделей розвитку дитячо-юнацького та резервного спорту особливе місце займає спортивна система Великої Британії, яка є однією з найбільш структурованих, багаторівневих та ефективних у Європі. Її приклад дозволяє глибше зрозуміти, яким чином держава може поєднувати централізоване управління з високим рівнем автономії місцевих та галузевих організацій, забезпечуючи сталий розвиток як масового, так і елітного спорту.

Перш за все, у Великій Британії функціонує п'ять ключових спортивних рад, кожна з яких відповідає за розвиток спорту в окремій частині країни. Це UK Sport — Спортивна рада Сполученого Королівства, Sport England — Спортивна рада Англії, Спорт Шотландії, Спортивна рада Уельсу та Спортивна рада Північної Ірландії. Кожен із цих органів має власну штаб-квартиру та регіональну структуру, забезпечуючи професійну підтримку спортивних організацій на місцях. Така децентралізована модель дозволяє враховувати специфіку кожного регіону та забезпечує доступність спортивних послуг по всій території країни.

Важливо зазначити, що більшість спортивних організацій у Великій Британії є незалежними, добровільними та працюють за рахунок внесків,

грантів і підтримки членів клубів. Разом зі спортивними клубами ці організації відіграють ключову роль у розвитку спорту на низовому рівні: вони створюють умови для регулярних тренувань, організовують змагання, формують спортивні спільноти та забезпечують перший етап спортивного розвитку для дітей та молоді.

Клубний рух у Великій Британії є одним із найбільш масових у світі. Наразі в країні функціонує близько 151 тисячі спортивних клубів, понад три мільйони дорослих займаються спортом на волонтерських засадах не менше однієї години на тиждень, а кількість активних членів клубів перевищує п'ять мільйонів осіб. Спортивний сектор забезпечує роботою близько 400 тисяч людей, залучає понад 1,7 мільярда євро державних витрат щорічно та обслуговує понад 9,1 мільйона членів спортивних клубів. Ці показники свідчать про те, що спорт у Великій Британії є не лише соціальним, а й економічно значущим сектором.

Sport England та UK Sport відіграють ключові ролі у фінансуванні стратегічному розвитку спорту. Sport England зосереджується на масовому спорті, популяризації фізичної активності та створенні умов для того, щоб спорт став звичною частиною повсякденного життя британців. Його діяльність охоплює інвестиції у спортивну інфраструктуру, молодіжні програми, підтримку клубів, розвиток тренерського складу. У свою чергу, UK Sport є агенцією елітного спорту. Воно інвестує в олімпійський та паролімпійський спорт, забезпечує підготовку національних збірних команд і відповідає за розподіл значної частини коштів Національної лотереї, спрямованої на спорт найвищого рівня. Девіз UK Sport — «Працювати в партнерстві, щоб привести спорт Великої Британії до міжнародного успіху» — відображає стратегічну орієнтацію на глобальні спортивні результати.

На місцевому рівні британські спортивні клуби поділяються на два типи: громадські та негромадські. Громадські клуби часто базуються у соціальних центрах та діють як незалежні організації. Негромадські клуби тісно пов'язані зі спортивними федераціями, виконуючи їхні методичні та адміністративні

рекомендації. Британська спортивна сцена, таким чином, складається переважно з великої кількості невеликих клубів, які працюють із соціальною орієнтацією, обмеженими ресурсами, але широкою доступністю.

Важливо додати, що клуби, які отримують статус «Громадського аматорського спортивного клубу», мають доступ до пільгових податкових умов, що стимулює їхній розвиток і стабільність. Це дозволяє створювати сталі довгострокові моделі функціонування навіть для невеликих місцевих клубів.

Як показує аналіз, взаємодія між урядом і спортивними федераціями у Великій Британії є опосередкованою. Уряд напряму співпрацює лише з Міністерством спорту Великої Британії та Sport England, які виконують функції посередників і координаторів. Вони отримують кошти з Національної лотереї та Державної скарбниці, а далі розподіляють їх між спортивними федераціями. Така система забезпечує прозорість, централізований контроль, але при цьому зберігає автономію федерацій.

Також треба зазначити, що одним із ключових елементів британської тенісної системи, що формує міжнародний імідж країни, є Вімблдонський турнір — The Championships, Wimbledon.

Вімблдон є найстарішим тенісним турніром у світі (заснований у 1877 році) та одним із чотирьох турнірів Grand Slam. Його організацією займається All England Lawn Tennis & Croquet Club (AELTC) у партнерстві з LTA. Хоча Вімблдон має окрему структуру управління, він є ключовим елементом британської спортивної інфраструктури та важливим ресурсом для розвитку тенісу в країні.

AELTC виконує функції організатора турніру, розвиває інфраструктуру, відповідає за підготовку кортів на трав'яному покритті та забезпечує стандарти змагань, які стали еталонними у світовому тенісі. Водночас LTA отримує частину прибутку від проведення Вімблдону і спрямовує ці кошти на розвиток тенісу на національному рівні: підтримку академій, будівництво кортів, розвиток юнацьких програм та підготовку тренерських кадрів.

Загалом фінансова залежність спортивних організацій від державних коштів означає, що політика та пріоритети спортивного розвитку значною мірою формуються саме цими інституціями. Це створює чітку ієрархію управління, яка, однак, не заважає федераціям зберігати власну ідентичність і самостійність у прийнятті методичних та стратегічних рішень.

На завершення варто зазначити, що станом на 2024 рік у Великій Британії налічувалося 9391 спортивний клуб з тенісу, що на 3,4% більше, ніж у 2023 році. Це підтверджує позитивну динаміку розвитку спортивного сектору та демонструє, що британська модель є не лише стабільною, але й такою, що систематично розвивається.

Загалом спортивна система Великої Британії є прикладом ефективної взаємодії держави, автономних спортивних організацій і потужного клубного руху. Така модель може бути корисною для аналізу та впровадження окремих елементів в Україні, особливо у сфері розвитку резервного спорту, де питання координації, фінансування та інфраструктури є надзвичайно актуальними.

3.3. Практики розвитку резервного спорту в тенісі в Німеччині

Однією з найбільш показових і структуровано вибудуваних систем є німецька модель підготовки тенісистів, яка відзначається комплексним підходом, участю держави, активною роллю клубів і високим рівнем інституційної організованості.

Організація та управління тенісом у Німеччині здійснюється через Німецький тенісний союз — DTB, який є центральною структурою, що об'єднує як аматорів, так і професійних тенісистів. Ця організація відповідає за розвиток тенісу на всіх рівнях: від масового спорту до підготовки елітних гравців.

Подібний підхід спостерігається і в Швеції, де розвиток резервного спорту здійснюється через близько 500 клубів, які працюють за єдиною програмою під керівництвом висококваліфікованих тренерів. У кожному з 24

округів функціонують регіональні молодіжні комісії, відповідальні за реалізацію національної програми розвитку тенісу. Це дає змогу підтримувати єдиний стандарт підготовки на всій території країни.

Національна федерація контролює весь процес підготовки та визначає спортсменів, які демонструють найкращі перспективи. Для них організуються спеціальні табори, навчальні збори та змагання, що дозволяє поступово інтегрувати талановитих гравців у структуру підготовки на більш високому рівні. Держава активно підтримує розвиток тенісу в школах: станом на сьогодні понад 80% загальноосвітніх шкіл обладнані залами для міні-тенісу, що робить можливим раннє залучення дітей до спорту.

Суттєві зрушення відбулися і в сфері членства у ДТВ. Починаючи з 2021 року, Німецький тенісний союз фіксує стабільне зростання кількості членів. У 2024 році їхня кількість досягла 1,49 мільйона, що свідчить про приріст на 120 тисяч порівняно з 2019 роком. При цьому найбільше зростання спостерігається серед громадян у віковій групі 27–40 років, де лише за останній рік додалося понад 8 тисяч нових гравців. Також варто відзначити позитивну динаміку серед дітей від 7 до 14 років, де кількість юних спортсменів збільшилася на 6 500 осіб. Значний вклад у загальне збільшення членства зробили й жінки, що свідчить про підвищення гендерної збалансованості у тенісі.

Втім, попри загальне зростання кількості членів, інфраструктурна ситуація має складні аспекти. За даними порталу Statista, у 2003 році в Німеччині існувало понад 10 тисяч тенісних клубів, але до 2023 року їх стало лише 8 731. Тобто за два десятиліття кількість клубів скоротилася майже на 1 500. Це викликає занепокоєння, оскільки зменшення мережі клубів може обмежити можливості доступу до тенісної інфраструктури, особливо в малих населених пунктах та сільських регіонах.

Ще однією важливою характеристикою німецького спорту є роль волонтерів. Спортивні клуби традиційно є основою спортивного руху в країні. Згідно з офіційними даними Німецького олімпійського спортивного союзу, станом на 2022 рік спортом у клубах займалися понад 27 мільйонів осіб, а

загальна кількість клубів становила близько 90 тисяч. У діяльності спортивних організацій беруть участь понад 2,7 мільйона волонтерів, які виконують функції тренерів, організаторів змагань, адміністраторів та керівників. Це забезпечує сталий розвиток спортивної системи та дозволяє підтримувати високу якість спортивних послуг.

Узагальнюючи, можна сказати, що система підготовки тенісистів у Німеччині базується на кількох ключових елементах: це активна участь держави, розвинута мережа клубів та ліг, високий рівень організації молодіжного спорту, значна увага до розвитку дитячо-юнацького спорту в школах, стабільне зростання кількості спортсменів, а також потужний волонтерський ресурс.

Німецька модель є цілісною, структуровано вибудованою і може служити якісним орієнтиром для вдосконалення української системи резервного спорту. Вона показує, що ефективний розвиток тенісу можливий лише за наявності державної підтримки, прозорої організаційної моделі, якісних тренерських кадрів і широкої участі громадян.

3.4 Організація резервного спорту в тенісі в Іспанії

Одним із найбільш показових прикладів є спортивна система Іспанії, яка поєднує потужне державне управління, активну роль федерацій та високий рівень участі спортсменів у клубному русі.

Почну з аналізу поточного стану ліцензування та інфраструктури, оскільки ці показники є ключовими індикаторами розвитку тенісу в країні.

За фінансовий рік 2023/2024, який охоплює період з 1 жовтня 2023 року до 30 вересня 2024 року, було зареєстровано 96 413 ліцензій, що на 5 379 більше, ніж у попередньому періоді. Це зростання становить майже 6%. Воно стало можливим завдяки збільшенню ліцензій у 13 регіональних федераціях, де приріст склав понад 6 тисяч. У 6 інших федераціях, навпаки, зафіксовано зниження на 1 261 ліцензію.

Важливу роль у цьому процесі відіграла нова національна кампанія «Моя перша ліцензія», яка спричинила різке збільшення кількості нових спортсменів. Лише за один рік кількість нових ліцензій зросла на 10 030. Також у межах кампанії продовження ліцензій було оформлено на рівні 63%, що свідчить про стаке бажання іспанців продовжувати заняття тенісом.

Далі варто охарактеризувати інфраструктуру. Станом на кінець вересня 2024 року в Іспанії було зареєстровано 1 156 афілійованих клубів, що на один клуб більше, ніж у попередньому році. Загальна кількість тенісних кортів зросла до 5 732. Для порівняння: у 2023 році їх налічувалося 5 720.

Лідером за кількістю тенісних кортів є Каталонія, яка має 1360 кортів. Далі йдуть Андалусія з 813 та Валенсія з 797 кортами. Ця статистика показує, що розвиток тенісної інфраструктури в Іспанії має виражений регіональний характер, із концентрацією на північному сході та в південних регіонах.

Переходячи до організаційної моделі, важливо зазначити, що спорт в Іспанії функціонує на основі державно-приватної співпраці. Державний сектор відіграє ключову роль, але при цьому активно взаємодіє з приватними клубами і компаніями.

Управління здійснюється на трьох рівнях. На державному рівні діє Іспанська спортивна рада (CSD), підпорядкована Міністерству освіти й спорту. На регіональному рівні працюють автономні співтовариства, які мають власні спортивні міністерства. На місцевому рівні функції спорту виконують провінційні ради та муніципалітети.

Приватний сектор складається з комерційних і некомерційних організацій. Серед них важливу роль відіграють неприбуткові спортивні асоціації та національні федерації. Саме вони — згідно з даними Cabello та колег — виконують делеговані державою функції і забезпечують високий рівень організації національних та міжнародних змагань.

Варто наголосити, що Іспанія досягла значних успіхів, починаючи з Олімпійських ігор у Барселоні 1992 року, коли було суттєво посилено фінансування спорту та перебудовано спортивну інфраструктуру. Відтоді

спортивні федерації Іспанії стабільно демонструють високі результати, хоча загальна динаміка не показує значних стрибків протягом останніх 30 років.

Таким чином, іспанська модель спортивної системи характеризується декількома ключовими рисами: по-перше, це сильна державна координація, по-друге, високий рівень участі приватних організацій, по-третє, фінансові механізми, що дозволяють спортивним федераціям виконувати стратегічно важливі завдання і нарешті — потужна і рівномірно розвивана інфраструктура, що забезпечує масовий доступ до занять тенісом.

Усе це робить Іспанію одним із найяскравіших прикладів ефективної організації резервного спорту, досвід якої може бути корисним при вдосконаленні системи підготовки юних спортсменів в Україні, зокрема у сфері тенісу.

3.5. Базові підходи до розвитку резервного спорту в Європі і можливості їх впровадження в Україні

У своєму дослідженні я зосередив увагу на порівнянні систем організації резервного спорту в провідних країнах Європи — Франції, Німеччині, Іспанії та Великій Британії — та аналізі того, наскільки ці моделі відрізняються від української системи спорту. Таке порівняння дозволяє не лише виявити сильні й слабкі сторони вітчизняної моделі, але й показує, які конкретні підходи можуть бути адаптовані для розвитку українського спорту, зокрема тенісу.

Європейські країни демонструють чітко структуровані та організаційно зрілі моделі управління спортом. У Великій Британії ця система базується на діяльності п'яти спортивних рад, що забезпечують багаторівневу координацію спортивного сектору. Держава не взаємодіє безпосередньо з федераціями, а використовує спеціальні агенції — такі як UK Sport і Sport England — які отримують державні кошти та розподіляють їх між спортивними організаціями. Це дозволяє підтримувати прозорість та ефективність витрачання ресурсів. Масовість британського спорту підтверджується тим, що понад 151 тисяча

спортивних клубів функціонують по всій країні, а мільйони мешканців залучені до волонтерської діяльності, що забезпечує соціальну стійкість системи.

Франція демонструє одну з найрозвиненіших спортивних структур у Європі. Центральною організацією є Французька федерація тенісу, яка координує діяльність понад десяти тисяч клубів, керує регіональними лігами та забезпечує підготовку спортсменів у багаторівневій системі — від міні-тенісу до національних центрів високих досягнень. Важливою особливістю французької моделі є широке державне фінансування, стипендії та підтримка талановитих юних спортсменів, а також системна підготовка тренерів із регулярною атестацією. У Франції спортивна інфраструктура є рівномірно розподіленою по території країни, що робить спорт доступним для дітей у різних регіонах.

Німеччина, у свою чергу, поєднує сильну державну координацію із розвиненою клубною системою. Німецький тенісний союз відповідає за організацію восьмирівневої системи ліг, включно з професійною Бундеслигою, що створює чітку вертикаль спортивного зростання. У країні приділяється велика увага молодіжному спорту: понад 80% шкіл мають зали для міні-тенісу, а в межах шкільних та регіональних структур регулярно проводяться тренувальні збори та змагання. Німеччина також має одну з наймасовіших спортивних систем у світі: близько 90 тисяч клубів та понад 27 мільйонів членів спортивних об'єднань. Проте, незважаючи на зростання кількості тенісистів, спостерігається поступове скорочення клубів, що створює виклики для інфраструктурного забезпечення.

Іспанія демонструє модель із потужною роллю держави, але при цьому з широкою автономією регіонів. Спорт адмініструється на трьох рівнях: державному, регіональному та місцевому. Іспанська спортивна рада встановлює загальні стандарти, а автономні співтовариства реалізують власні програми розвитку. Розвиток тенісу в країні є дуже динамічним: кількість ліцензій щороку зростає завдяки таким національним програмам, як «Моя перша ліцензія». Інфраструктура також розвивається стабільно — станом на 2024 рік в

Іспанії функціонує понад 5 700 тенісних кортів, причому окремі регіони, зокрема Каталонія, мають розвинену мережу спортивних закладів. Іспанська система вирізняється якісною підготовкою тренерів, активною роллю клубів і школярськими програмами, що залучають дітей до спорту змалечку.

Порівнюючи ці системи з українською, можна побачити кілька ключових відмінностей. По-перше, в Україні розвиненість федерацій та клубів значно нижча, ніж у європейських країнах. Федеральні та державні програми існують, але їх системність та практична реалізація є набагато слабшими. У багатьох випадках відсутній чіткий розподіл повноважень між державою, місцевими органами влади та спортивними організаціями.

По-друге, інфраструктура України суттєво поступається європейській. Більшість спортивних споруд є застарілими, а кількість тенісних кортів є недостатньою для забезпечення якісної підготовки юних спортсменів. На відміну від Європи, де інфраструктура розміщена рівномірно, українські спортивні об'єкти концентруються переважно у великих містах і є недоступними для значної частини дітей та молоді.

По-третє, в Україні недостатньо розвинена система підготовки тренерських кадрів. Європейські країни мають стандартизовані програми навчання тренерів із регулярною переатестацією, чого в Україні не вистачає. Це безпосередньо впливає на якість підготовки спортсменів та конкурентоспроможність на міжнародному рівні.

По-четверте, у Європі клубна система є центральним елементом спортивного розвитку. У Франції, Німеччині, Іспанії та Великій Британії саме клуби формують спортивну культуру, забезпечують масовість та створюють передумови для появи нового покоління спортсменів. В Україні клуби також існують, але їхня кількість, ресурсна база та роль у системі значно обмежені.

Загалом аналіз показує, що основні переваги європейських моделей полягають у комплексності, високому рівні державної підтримки, розвиненій інфраструктурі, автономії федерацій, масовості клубного руху та сучасних підходах до тренерської підготовки. Для України запозичення цих елементів

може стати основою успішної модернізації системи резервного спорту, зокрема у сфері тенісу. Особливо актуальним є створення нових спортивних об'єктів, стимулювання клубного руху, оновлення тренерських програм та формування сталих механізмів співпраці між державою і спортивними організаціями.

Це питання має ключове значення для розуміння того, чому європейські моделі забезпечують стабільний розвиток резервного спорту, зокрема в тенісі, тоді як українська система потребує масштабних реформ і модернізації.

Передусім слід зазначити, що в європейських країнах фінансування спорту ґрунтується на поєднанні державних коштів, системи національних лотерей та розвиненого клубного сектору. Держава не лише підтримує спорт як соціально важливу сферу, а й активно інвестує в інфраструктуру, тренерські програми, підготовку юних спортсменів і розвиток елітного спорту. У країнах Європи фінансування має чітку структуру, діє відповідно до середньо- та довгострокових стратегій і контролюється через спеціалізовані національні агентства.

Наприклад, у Великій Британії ключову роль відіграють органи UK Sport та Sport England. UK Sport відповідає за розвиток елітного та олімпійського спорту, розподіляючи значну частину коштів, отриманих із Національної лотереї. Sport England зосереджується на масовому спорті, фінансуючи клуби, тренерські програми та регіональні ініціативи. Таким чином, модель забезпечує повний цикл підтримки — від дитячих програм до олімпійської підготовки. Через такі механізми британський спорт отримує стабільні та прогнозовані бюджети, а грантова система дозволяє клубам і федераціям планувати розвиток на багато років вперед.

У Франції фінансова підтримка здійснюється через Міністерство спорту та Федерацію тенісу Франції. Федерація має великий власний бюджет, що формується завдяки національному турніру Roland Garros, комерційним контрактам, ліцензіям та державним дотаціям. Значна частина цих коштів спрямовується на розвиток дитячо-юнацького та резервного спорту, підготовку тренерів, утримання 31 регіональної ліги та тисяч клубів по всій країні. Таким

чином, фінансування будується на принципі самодостатності, державної підтримки та потужної внутрішньої економіки федерації.

Ситуація в Німеччині також показова. Тенісна асоціація Німеччини отримує підтримку від держави та федеральних земель, але головну роль відіграє внескова модель фінансування — членські платежі понад 1,49 мільйона спортсменів. Це дозволяє формувати значні бюджети, спрямовані на модернізацію клубів, підвищення кваліфікації тренерів, будівництво нових кортів та підтримку молоді. Крім того, спорт у Німеччині значною мірою базується на громадських клубах, діяльність яких активно підтримується місцевими органами влади через гранти, знижки на оренду та інфраструктурні програми.

В Іспанії спорт фінансується через трирівневу систему державного управління: центральний уряд, автономні регіони та муніципалітети. Іспанська спортивна рада виділяє кошти на національні програми, зокрема спеціалізовані центри підготовки, міжнародну діяльність і розвиток резерву. Федерації при цьому виконують державні функції та отримують значну частку фінансування на підготовку спортсменів і проведення змагань. Приватний сектор також є важливим елементом фінансування, особливо у сфері тенісу, де працюють великі академії, такі як Rafa Nadal Academy.

На цьому фоні українська система фінансування виглядає значно менш розвиненою та недостатньо структурованою. Основним джерелом державної підтримки є бюджет Мінмолодьспорту, який має обмежені ресурси та не забезпечує повною мірою потреб дитячо-юнацького та резервного спорту. Українська модель не має потужної системи спортивних лотерей, не передбачає широкої грантової підтримки клубів, а приватний сектор залучений лише частково та без чітких механізмів партнерства з державою.

В Україні також відчутна проблема недостатнього фінансування інфраструктури. Значна частина тенісних кортів, особливо державних, є застарілими та не відповідає сучасним стандартам. ДЮСШ мають обмежені бюджети, бракує програм з оновлення матеріально-технічної бази та системи

стимулювання клубного розвитку. На відміну від Європи, де клуби є фундаментом спортивної екосистеми, в Україні приватні клуби розвиваються ізольовано та без системної підтримки.

Ще однією відмінністю є фінансування тренерів. У Європі тренери проходять регулярну атестацію, мають визначені рівні кваліфікації, а системи підготовки фінансуються федераціями та державними структурами. В Україні підготовка тренерів часто фінансується самими фахівцями, а програма підвищення кваліфікації не відповідає сучасному європейському рівню.

Підсумовуючи, можна зробити висновок, що ключова відмінність між українською та європейськими моделями полягає у наявності стабільних, багатоканальних і довгострокових механізмів фінансування в Європі, тоді як в Україні система є фрагментарною, несталою та значною мірою не забезпечує потреб сучасного резервного спорту. Європейський досвід демонструє, що успішний розвиток спорту ґрунтується на партнерстві держави, федерацій та клубів, а також на інвестиціях у тренерів, інфраструктуру та молодь. Саме впровадження таких підходів може стати основою модернізації системи резервного спорту в Україні.

Саме тренер і методика є центральними ланками, які визначають якість розвитку резервного спорту, ефективність тренувального процесу та перспективи формування спортсменів високого класу.

Передусім варто підкреслити, що у європейських країнах підготовка тренерських кадрів є системним, постійним і регульованим процесом. Тренер — це не просто фахівець, який проводить заняття, а елемент цілісної спортивної екосистеми, інтегрований у національні програми підготовки спортсменів. У Франції, Великій Британії, Німеччині та Іспанії існують стандартизовані моделі тренерської освіти, які визначають рівні кваліфікації, набір компетенцій та доступ до роботи з певними віковими або майстерними групами.

Наприклад, у Франції тренерська атестація проводиться раз на чотири роки, а рівень допуску до роботи повністю залежить від категорії тренера.

Федерація тенісу Франції розробляє методичні програми, організовує регулярні семінари, надає доступ до сучасних досліджень та системно контролює якість тренерської роботи. Це дозволяє забезпечити однакові стандарти підготовки на всій території країни.

У Великій Британії тренерська система побудована на багаторівневій моделі, у якій кожен рівень відкриває доступ до роботи з певними категоріями спортсменів: від початківців до професіоналів. Sport England та LTA (Lawn Tennis Association) забезпечують тренерів сучасними навчальними планами, методиками, матеріалами з біомеханіки, психології спорту та спортивної фізіології. Тренери зобов'язані регулярно підвищувати кваліфікацію, щоб відповідати вимогам ринку та національних стандартів підготовки.

У Німеччині тренерська підготовка також має високий рівень системності. Німецький тенісний союз (DTB) організовує масштабні тренерські курси, тренінги та профільні програми підвищення кваліфікації. У країні діє чітка вертикаль методичної підтримки: від регіональних центрів до національних академій, де тренери отримують доступ до найсучасніших технологій тренувального процесу, включно з аналізом рухів, відеометрією та інтеграцією спортивної науки. Тренер у Німеччині — це фахівець, який не лише вчить техніки, але й координує медичний, психологічний та фізіологічний супровід спортсмена.

Іспанська модель також вирізняється високою методичною культурою. Академії, такі як Rafa Nadal Academy або Equelite, працюють на основі уніфікованих тренерських методик, спрямованих на багаторічну підготовку спортсменів. Методична система Іспанії орієнтована на інтенсивну ігрову практику, розвиток фізичної витривалості та психологічну стійкість. Іспанські тренери проходять жорстку селекцію і готуються як багатопрофільні фахівці.

На цьому тлі українська система підготовки тренерів має суттєві проблеми. Основною із них є застарілі навчальні програми, що формувалися ще у радянські часи і лише частково оновлювалися. Відсутня сучасна система ліцензування тренерів, регулярної переатестації та обов'язкового підвищення

кваліфікації. Значна частина тренерів працює за власними методиками, часто сформованими на основі особистого досвіду, а не науково обґрунтованих підходів.

Українські університети фізичного виховання та ДЮСШ не завжди забезпечують підготовку тренерів відповідно до вимог сучасного європейського спорту. Тренерам бракує доступу до сучасних спортивних досліджень, новітніх технологій тренувального процесу, цифрових платформ, а також курсів із спортивної психології, біомеханіки чи спортивної аналітики. Це створює значний розрив між практикою, яка використовується в Україні, та методичним рівнем тренерів у Європі.

Другою важливою відмінністю є те, що в Європі тренер є частиною мультидисциплінарної команди. Поруч із тренером працюють фізіотерапевти, спортивні лікарі, аналітики, психологи, фітнес-тренери. В Україні переважно один тренер виконує обов'язки всіх цих фахівців, що знижує якість підготовки і не дає можливості повноцінно працювати над всіма аспектами розвитку спортсмена.

У європейських країнах методика завжди спирається на системні дослідження, регулярний аналіз тренувального процесу, фіксовані плани багаторічної підготовки та об'єктивні показники розвитку спортсмена. В Україні ж методика часто не має стандартизації, є значні розбіжності між тренерськими школами, а система аналізу ефективності роботи практично відсутня.

Попри це, українські тренери мають високий рівень індивідуальної майстерності, значний досвід та традицію сильних тенісних шкіл, що підтверджується успіхами українських тенісистів на міжнародній арені. Проте для системного прориву необхідно реформувати підготовку тренерів згідно з європейськими моделями, впровадити атестацію, стандартизувати методики та інтегрувати сучасні спортивні технології.

Таким чином, аналіз ролі тренерів та методичних підходів показує, що європейські системи є більш структурованими, стандартизованими та науково

обґрунтованими, тоді як українська система має високий потенціал, але потребує модернізації. Впровадження кращих європейських практик у тренерську підготовку може стати одним із найважливіших напрямів розвитку резервного спорту в Україні та створити основу для підготовки спортсменів світового рівня.

Відповідно до Закону України «Про фізичну культуру і спорт», резервний спорт виконує ключову функцію — забезпечує відбір і підготовку обдарованих дітей та молоді, створюючи умови для їхнього переходу до спорту вищих досягнень і поповнення національних збірних команд. Однак, як показує аналіз наукової літератури, вітчизняна система резервного спорту є застарілою, фрагментованою та потребує суттєвої модернізації.

Щоб об'єктивно оцінити ефективність української моделі, необхідно порівняти її зі статистичними та структурними показниками країн Європи, які демонструють високу результативність у підготовці спортсменів — а саме Франції, Німеччини, Іспанії та Великої Британії.

Аналіз звітів Міністерства молоді та спорту за 2015–2022 роки, а також статистики щодо занять тенісом, показує чіткі структурні зміни.

Таблиця 3.1

Кількість осіб, які займаються тенісом в спортивних клубах та спортивних школах

Рік	Кількість осіб			
	спортивні клуби	ДЮСШ	СДЮСШОР	ШВСМ
2015	4421	3931	10	12
2016	5405	3770	4	5
2017	5827	3783	7	5
2018	6812	3630	3	5
2019	6732	3530	5	5
2020	6426	3522	2	5
2021	5583	3589	65	5
2022	4432	2643	2	0

Основне навантаження у підготовці спортсменів сьогодні несуть спортивні клуби — універсальні комерційні чи напівкомерційні структури. Їхня

кількість з 2015 по 2018 рік зросла від 4421 до 6812 осіб, що демонструє підвищення інтересу до цього формату занять. Проте починаючи з 2020 року спостерігається різкий спад, зумовлений пандемією COVID-19, а у 2022 році — повномасштабною війною. На сьогодні кількість осіб становить 4432, що фактично повертає систему на рівень десятирічної давності.

Ще критичнішою виглядає ситуація з державними закладами — ДЮСШ, СДЮСШОР та ШВСМ. Кількість дітей у ДЮСШ протягом восьми років зменшилася з 3931 до 2643 осіб. Це свідчить про поступову втрату привабливості державних шкіл та переміщення тенісного резерву в платний сегмент — приватні клуби. У СДЮСШОР чисельність спортсменів коливається від 2 до 10 осіб залежно від року, а у 2021 році фіксується аномальний показник — 65 спортсменів, що формально відображає нестабільність звітності. ШВСМ після 2022 року мають нульові показники — через військовий стан, евакуацію спортсменів та руйнування інфраструктури.

Таким чином, українська модель резервного спорту демонструє три системні тенденції: зменшення ролі шкіл, зміцнення комерційного сектору та загальне падіння кількісних показників у кризові роки.

Щоб зрозуміти, якою може бути ефективна модель розвитку резерву, варто звернутися до досвіду Європи.

У Франції підготовка спортсменів базується на чіткій вертикалі управління. Федерація тенісу охоплює понад 10 тисяч клубів, в яких займається близько одного мільйона гравців. Розгалужена інфраструктура — понад 33 тисячі відкритих і 2,6 тисячі критих кортів — забезпечує масовість і доступність тенісу. Ключовим фактором успіху є системна підтримка держави та централізована підготовка тренерів. Дітей із високим потенціалом держава фінансує повністю: тренування, інвентар, змагання, стипендії. Результатом є стабільна присутність французьких тенісистів у топ-рейтингах ATP та WTA.

У Німеччині статистика також свідчить про високу ефективність. Кількість членів тенісної федерації у 2024 році досягла 1,49 млн осіб. Особливо стрімко зростає група молодих гравців віком 7–14 років — плюс 6500 дітей за

рік. Державна політика спрямована на розвиток інфраструктури на рівні спортклубів та муніципалітетів. Водночас Німеччина, як і Україна, спостерігає поступове скорочення кількості клубів — з 10 148 у 2003 році до 8 731 у 2023 році. Але на відміну від української моделі, зменшення кількості клубів у Німеччині компенсується збільшенням кількості членів у кожному клубі та загальним зростанням популярності тенісу.

Іспанія демонструє іншу тенденцію — стабільний розвиток спортивних інституцій на основі змішаної моделі державного та приватного управління. У країні функціонує понад 5700 тенісних кортів, а Каталонія, Андалусія і Валенсія є найбільшими центрами тенісного розвитку. Роль держави реалізується через Іспанську спортивну раду, що працює на трьох рівнях — державному, регіональному і муніципальному. Особливо важливо, що Іспанія успішно поєднує діяльність спортивних федерацій, клубів та приватних академій, таких як академія Рафаеля Надаля, що виховує спортсменів світового рівня.

У Великій Британії домінує модель, побудована на роботі кількох спортивних рад — UK Sport та Sport England, які отримують фінансування з державного бюджету та Національної лотереї. Британська система характеризується високим рівнем масовості: 151 тисяча клубів, понад 5 мільйонів активних спортсменів і 400 тисяч працівників у спортивному секторі. Ключовий фокус — розвиток участі населення в спорті та створення умов для підготовки елітних спортсменів.

Таким чином, порівняння статистичних показників дозволяє зробити кілька важливих висновків.

По-перше, усі європейські країни мають потужну інфраструктурну базу, що забезпечує масовість занять спортом. В Україні ж інфраструктура є нерівномірно розподіленою та здебільшого застарілою.

По-друге, європейські моделі об'єднують стабільне фінансування та ефективний менеджмент спортивних федерацій. В Україні ж фінансування резервного спорту є недостатнім, а управлінські механізми — неефективними.

По-третє, країни Європи чітко стимулюють підготовку та підвищення кваліфікації тренерів, що напряму впливає на результативність резерву. В Україні система тренерської освіти потребує модернізації та інтеграції сучасних підходів.

І по-четверте, європейські країни активно розвивають клубну модель спорту, яка забезпечує конкуренцію та якість послуг. Україна також рухається у цьому напрямку, але процес відбувається хаотично та без державної стратегії.

Таким чином, аналіз статистичних показників дозволяє стверджувати, що ефективність підготовки спортивного резерву в європейських країнах значно вища, ніж в Україні, завдяки системній державній підтримці, сталому фінансуванню, сучасній інфраструктурі та високій якості тренерських кадрів. Врахування цих моделей може стати основою для реформування українського резервного спорту та створення умов для конкурентоспроможності наших спортсменів на міжнародній арені.

Висновок для розділу 3

Передусім слід зазначити, що українська система резервного спорту, зокрема в тенісі, сьогодні функціонує у складних соціально-економічних умовах. Дані з офіційної статистики за 2015–2022 роки демонструють як позитивні, так і негативні тенденції. До позитивних можна віднести зростання популярності спортивних клубів, які фактично стали основними центрами підготовки юних тенісистів. Проте, попри це зростання, роль державних спортивних шкіл – ДЮСШ, СДЮСШОР та ШВСМ – стрімко зменшується. Кількість вихованців у ДЮСШ за вісім років скоротилася майже на третину, а у 2022 році ШВСМ фактично зупинили свою діяльність, що пов'язано з війною, міграцією населення та руйнуванням спортивної інфраструктури.

Порівняння української моделі із системами Франції, Німеччини, Іспанії та Великої Британії показало, що європейські країни мають істотно ефективнішу структуру підготовки резерву, яка тримається на декількох ключових елементах.

По-перше, це потужна спортивна інфраструктура, що забезпечує доступність занять спортом у будь-якому регіоні. Франція та Велика Британія має велику кількість клубів та десятки тисяч кортів, Німеччина — майже півтора мільйона членів тенісних клубів, Іспанія — сотні академій і тисячі кортів. Масовість є базисом для формування резерву.

По-друге, європейські системи вирізняються продуманою системою управління спортом. У Великій Британії функціонує кілька спортивних рад, які розподіляють фінансування та контролюють розвиток. У Франції централізована модель дозволяє федерації управляти всім процесом — від дитячих секцій до підготовки національних команд. В Іспанії тісно взаємодіють державні, регіональні та муніципальні структури, що забезпечує комплексний розвиток спорту.

По-третє, європейські країни значну увагу приділяють тренерській освіті. Регулярна атестація, багаторівневі програми навчання, сучасні методики,

доступ до спортивної науки та інновацій — усе це формує висококваліфікований тренерський склад. На цьому тлі українська тренерська підготовка потребує суттєвого оновлення та інтеграції міжнародних практик.

По-четверте, важливою відмінністю є стабільне та прогнозоване фінансування. У країнах Європи спорт фінансується з державного бюджету, муніципальних фондів, лотерей, приватних спонсорів і клубної системи. В Україні ж фінансування недостатнє і нерівномірне, що істотно гальмує розвиток резервного спорту.

Зведений аналіз показує, що українська система потребує глибокого реформування, ключовими напрямками якого можуть стати: перехід на клубну модель спорту, модернізація інфраструктури, створення сучасної системи підготовки та атестації тренерів, стандартизація методичних підходів та активніше залучення місцевих громад і приватного сектору до фінансування спорту.

РОЗДІЛ 4

АНАЛІЗ ІСНУЮЧОЇ СИСТЕМИ РЕЗЕРВНОГО СПОРТУ В ТЕНІСІ

Анкетування тренерів з тенісу в Україні було спрямоване на виявлення їхньої професійної думки щодо стану системи резервного спорту, особливостей підготовки юних спортсменів, проблем і шляхів розвитку галузі. Кожне питання мало конкретну аналітичну функцію, яка допомагає зрозуміти сучасні тенденції розвитку тенісу в Україні. Отримані емпіричні дані свідчать, що українська система резервного спорту характеризується недостатнім державним фінансуванням, застарілим матеріально-технічним забезпеченням, відсутністю єдиної сучасної методичної системи підготовки та дефіцитом кваліфікованих тренерів. Анкетування тренерів підтвердило ці проблеми: більшість із них вважають державну підтримку недостатньою, матеріально-технічну базу — слабкою, а систему підготовки тренерських кадрів — застарілою.

4.1. Система організації резервного спорту в Україні та матеріально-технічне забезпечення

Результати опитування ($n = 31$) свідчать про переважно критичне ставлення тренерської спільноти до сучасної організаційної системи резервного спорту в Україні. Більшість респондентів (51,6% від опитаних) обрали варіант «Частково», що вказує на усвідомлення наявності окремих позитивних компонентів у функціонуванні системи, але водночас наголошує на її неповній відповідності сучасним вимогам підготовки спортсменів (рис 4.1).

Близько 19,4% опитаних вважають систему неактуальною та неефективною, а ще 12,9% висловилися як «Скоріше ні». Сукупно ці відповіді формують понад третину (32,3%) учасників, що свідчить про наявність суттєвих проблем у структурі управління, фінансуванні, координації та реалізації програм розвитку резервного спорту. Така частка негативних оцінок є

індикатором системних викликів, що стримують повноцінний розвиток спортивного резерву в Україні.

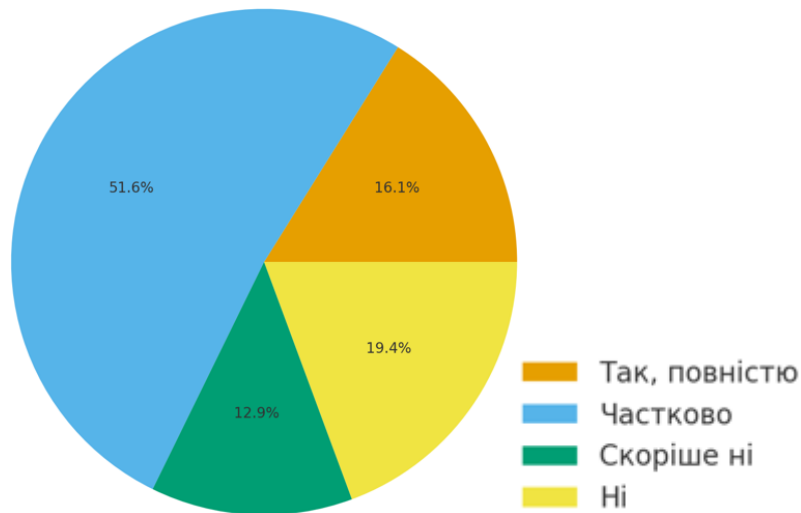

Рис 4.1. Чи вважаєте Ви, що сучасна організаційна система резервного спорту в Україні є актуальною та ефективною?

Натомість лише 16,1% респондентів повністю задоволені станом організаційної системи. Це свідчить про те, що ефективно функціонуючі елементи системи є скоріше винятками, ніж загальною тенденцією. Ймовірно, у частині регіонів чи окремих спортивних структур створені локальні умови, які дозволяють досягати належного рівня організації підготовки резерву, але вони не визначають загальнодержавну картину.

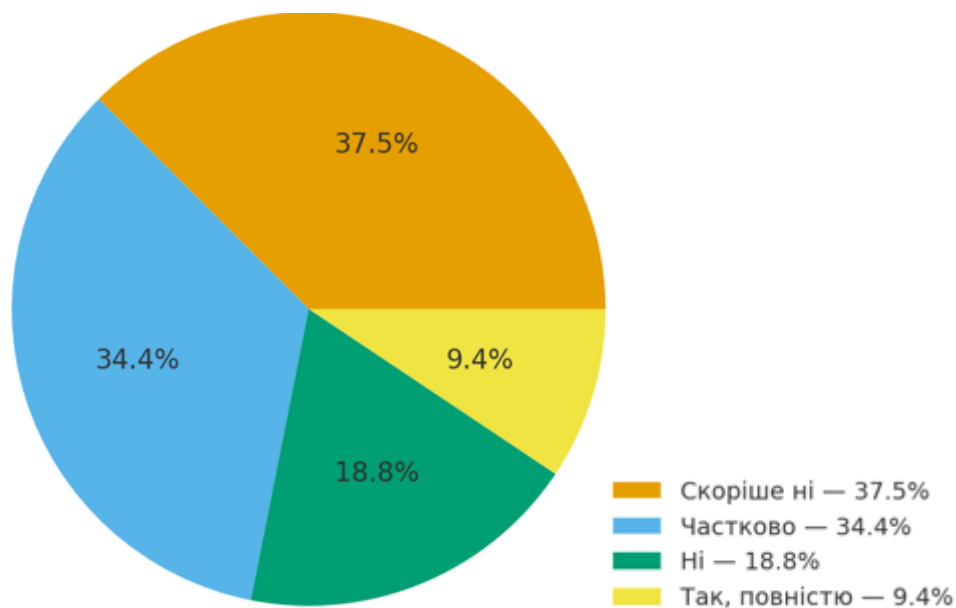

Рис 4.2. Чи достатньо ефективна взаємодія ДЮСШ та приватних клубів у розвитку резервного тенісу?

Результати анкетування показують, що переважна більшість тренерів оцінює взаємодію між ДЮСШ та приватними тенісними клубами як недостатньо ефективну. Відповіді здебільшого зводяться до «ні» або «частково», що свідчить про наявність суттєвих труднощів у координації діяльності цих двох ключових ланок системи підготовки спортсменів (рис. 4.2).

Тренери відзначають, що співпраця часто має формальний характер, не передбачає спільних програм розвитку, обміну тренерським досвідом чи узгодженого календаря змагань. Відсутність єдиного підходу до підготовки юних тенісистів призводить до дублювання функцій, конкуренції за спортсменів замість їхнього цілісного розвитку, а також нерівномірного доступу дітей до якісних тренувальних умов.

Таким чином, опитані спеціалісти вважають, що діалог між державними структурами (ДЮСШ) та приватними клубами є недостатнім, що негативно позначається на системності, ефективності та результативності розвитку резервного тенісу. Для покращення ситуації тренери наголошують на потребі у створенні спільних програм, координації змагань, обміну ресурсами та інтегрованій стратегії підготовки молодих спортсменів.

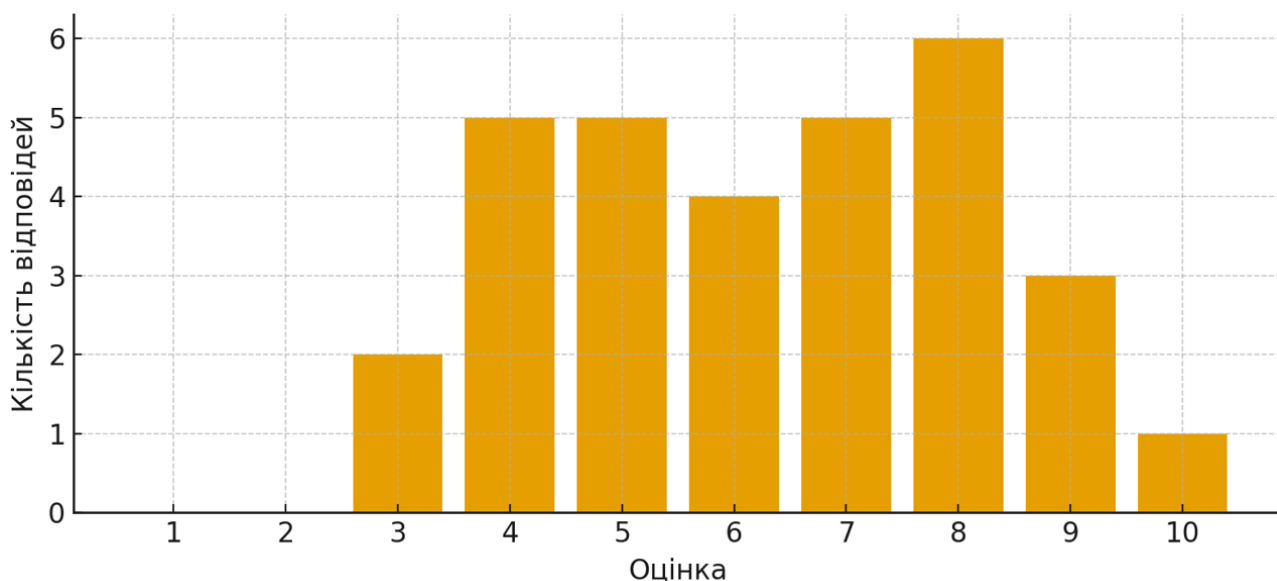

Рис 4.3. Оцініть ефективність діяльності спортивних клубів з тенісу в Україні

Дані рис. 4.3. свідчать, що ефективність діяльності спортивних клубів з тенісу в Україні оцінюється тренерами переважно на рівні вище середнього (середнє = 6.25), однак без досягнення високих показників. Найбільша кількість оцінок припадає на значення 4, 5, 7 та 8 балів, що вказує на доволі неоднорідне сприйняття роботи клубів, але загалом відображає задовільний рівень їхньої діяльності. Натомість низькі бали (1–3) обиралися рідко, що свідчить про те, що критично незадовільною роботу клубів більшість респондентів не вважає.

Такі результати показують, що спортивні клуби загалом забезпечують прийнятні умови для тренувального процесу, проте в їхній роботі все ще існують недоліки, які стримують розвиток юних спортсменів. До таких можуть належати: нерівномірна якість інфраструктури між різними клубами, відсутність єдиних стандартів підготовки, недостатній обсяг фінансової підтримки або різний рівень кваліфікації тренерського складу.

Узагальнюючи, можна зазначити, що спортивні клуби відіграють важливу роль у розвитку резервного тенісу та отримують переважно позитивні, але не максимальні оцінки, що вказує на наявність потенціалу для покращення їхньої роботи та підвищення ефективності системи підготовки юних тенісистів.

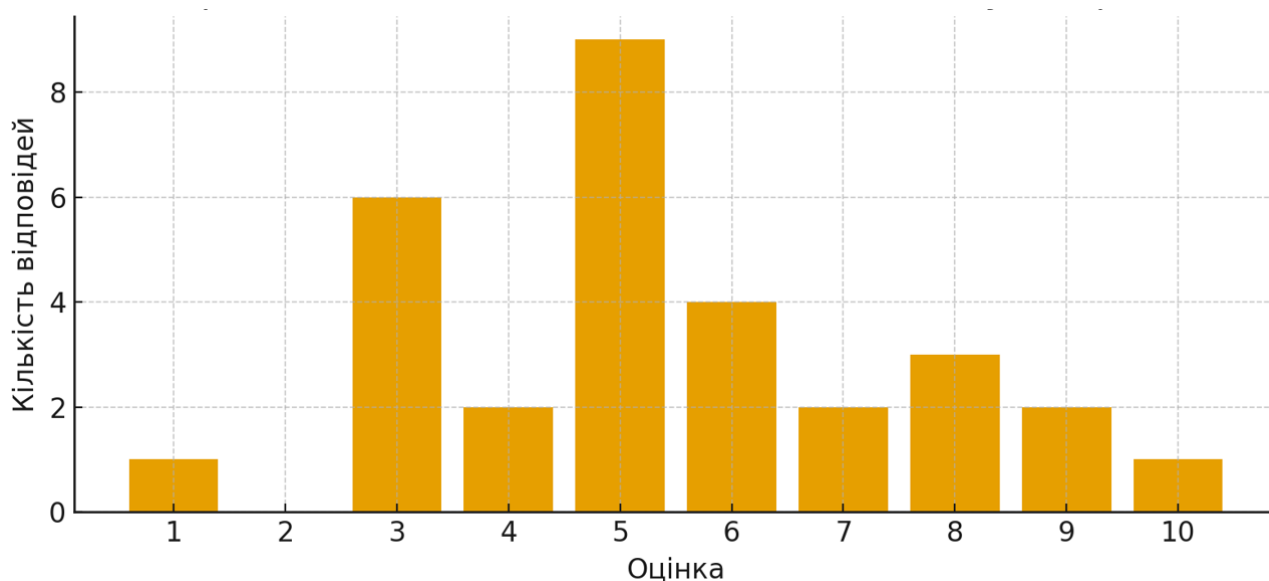

Рис 4.4. Оцініть ефективність діяльності ДЮСШ з відділеннями тенісу в Україні

Ефективність діяльності ДЮСШ з відділеннями тенісу в Україні оцінена тренерами переважно на середньому рівні (середнє = 5.4), із суттєвим розкидом між низькими та високими балами (рис. 4.4). Найчастіше респонденти обирали оцінки 3 та 5 балів, що свідчить про неоднорідність умов роботи різних ДЮСШ та неоднакову якість підготовки спортсменів у різних регіонах.

Порівняно зі спортивними клубами, оцінки ДЮСШ менш стабільні та більш поляризовані: зустрічаються як низькі оцінки (1–3), так і високі (8–10), але найбільша концентрація відповідей зосереджена в середньому діапазоні. Це свідчить, що тренери загалом визнають роль ДЮСШ у підготовці спортсменів, але вказують на наявність суттєвих проблем у їхній діяльності.

Серед причин такого розподілу можуть бути:

- обмежене фінансування та застаріла матеріально-технічна база,
- брак кваліфікованих тренерів,
- недостатня гнучкість та модернізація навчально-тренувального процесу,
- різниця між можливостями ДЮСШ у великих і малих містах.

Таким чином, тренерська спільнота оцінює ефективність роботи ДЮСШ як позитивно, але значною мірою таку, що потребує модернізації та посилення ресурсної бази. Результати свідчать про те, що ДЮСШ відіграють важливу роль у розвитку резервного тенісу, але їхній внесок обмежується системними недоліками, які потребують державного втручання та оновлення стандартів роботи.

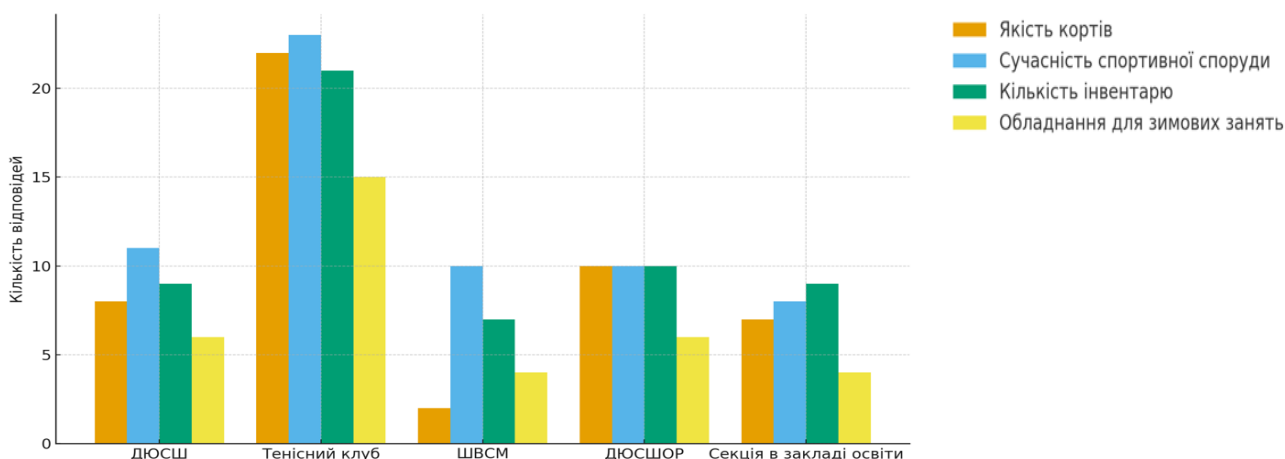

Рис 4.5. Оцінка матеріально-технічної бази в тенісі

Результати анкетування дозволяють узагальнити рівень забезпеченості матеріально-технічними (рис. 4.5) ресурсами у п'яти основних організаційних структурах: ДЮСШ, тенісних клубах, ШВСМ, ДЮСШОР та спортивних секціях у закладах освіти. Отримані дані демонструють суттєву диференціацію цього показника залежно від типу установи.

Найвищі оцінки за всіма чотирма показниками — якістю кортів, сучасністю спортивної споруди, наявністю достатньої кількості інвентарю та обладнанням для зимових занять — отримали тенісні клуби. Це свідчить про те, що саме клубна система має найбільш розвинену матеріально-технічну базу, що забезпечує оптимальні умови для тренувального процесу та розвитку юних спортсменів. Ймовірно, це пов'язано із гнучкішими фінансовими моделями управління, більшими інвестиціями та сучасною інфраструктурою приватного сектору.

ДЮСШ та ДЮСШОР продемонстрували середній рівень забезпеченості. Обидві структури мають відносно стабільні показники за якістю кортів та кількістю інвентарю, проте значно поступаються клубам у сучасності спортивних споруд та обладнанні для зимової підготовки. Це свідчить про певне оновлення бази в окремих закладах, але також акцентує на потребі в інвестиціях з боку державних та місцевих органів управління спортом.

ШВСМ, попри свою роль у підготовці спортсменів високого рівня, характеризується найнижчими показниками за якістю кортів і забезпеченням зимовим обладнанням. Вищі оцінки сучасності споруд та інвентарю не компенсують загального відставання у ключових елементах інфраструктури, що може негативно впливати на ефективність тренувального процесу в умовах високої конкуренції.

Спортивні секції в закладах освіти показали найнижчі або близькі до низьких результати за всіма параметрами. Це вказує на обмежені можливості цих структур: підготовка спортсменів тут відбувається без належної інфраструктурної підтримки, що природно ускладнює розвиток тенісного резерву на базі закладів освіти.

Узагальнюючи результати, можна стверджувати, що матеріально-технічна база української системи підготовки тенісистів має нерівномірний та несистемний характер. Лідерами є приватні тенісні клуби, тоді як державні та освітні заклади потребують значного покращення. Ця асиметрія безпосередньо впливає на якість підготовки спортсменів та їхню конкурентоспроможність, що свідчить про необхідність комплексного оновлення спортивної інфраструктури на національному та місцевому рівнях.

4.2 Фінансування та кадрове забезпечення

Результати анкетування свідчать про те, що переважна більшість тренерів не вважає державну підтримку резервного тенісу в Україні достатньою. Більшість відповідей зводиться до категоричного «ні», що вказує на системну незадоволеність рівнем фінансування, інфраструктурної підтримки та організаційних умов, які надає держава.

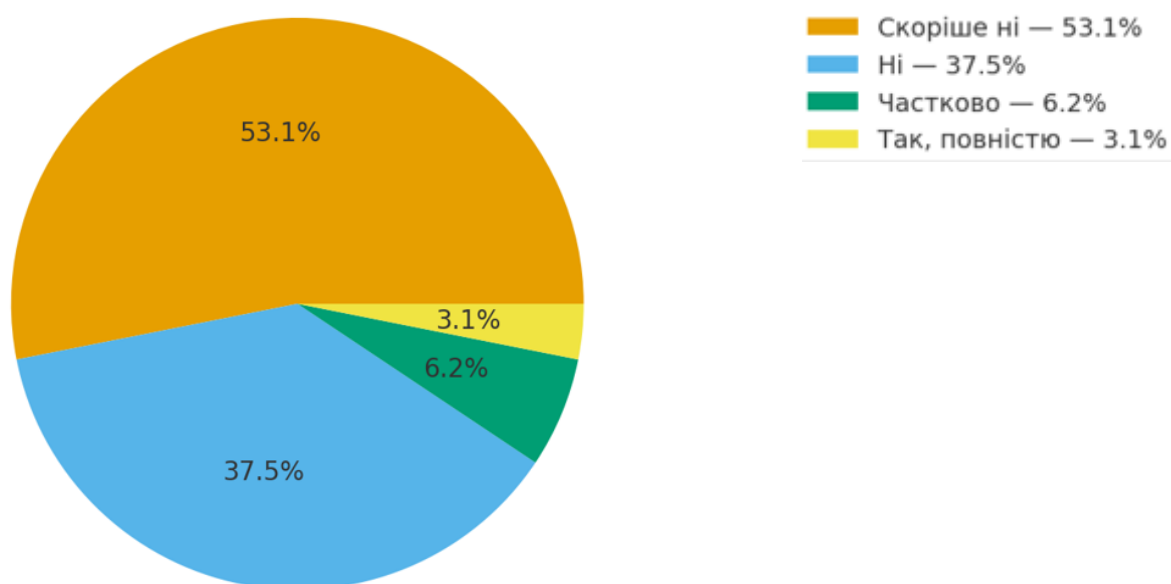

Рис 4.6. Думки респондентів щодо достатності державної підтримки резервного тенісу в Україні

Такий розподіл відповідей демонструє, що на практиці тренери стикаються з дефіцитом ресурсів, недостатнім забезпеченням спортивних шкіл і клубів, обмеженими можливостями розвитку юних спортсменів та відсутністю

цілісної державної програми підтримки резервного спорту. Наявна підтримка розцінюється як фрагментарна і такою, що не відповідає реальним потребам системи підготовки молодих тенісистів.

Таким чином, опитані тренери одностайно підкреслюють необхідність розширення державної участі — як у фінансуванні, так і в організаційно-методичному забезпеченні, адже без цього розвиток резервного тенісу в Україні залишається обмеженим та нерівномірним.

Таблиця 4.1

В яких структурах маєте досвід роботи тренера з тенісу?

№	Спортивна структура	Кількість відповідей	Частка (%)
1	Тенісний клуб	20	62,5%
2	Спортивна секція	11	34,4%
3	ДЮСШ	6	18,8%
4	ШВСМ	2	6,3%
5	Інші	3	9,4%

Аналіз результатів анкетування, у якому взяли участь 32 тренери, засвідчив, що вони надали 42 відповіді, що свідчить про можливість вибору кількох варіантів набуття досвіду роботи (Таб. 4.1). Це дозволяє отримати більш багатомірне уявлення про професійну діяльність тренерів у різних спортивних структурах.

Найбільш представницькою категорією виявилися тенісні клуби, де працювали 62,5% респондентів. Такий показник свідчить про ключову роль приватних та громадських клубів як основних місць професійної реалізації тренерів. Клубний формат надає можливість гнучкої організації тренувального процесу, доступу до матеріально-технічної бази та роботи з широким контингентом спортсменів різного віку та рівня підготовленості.

Другим за поширеністю напрямом є спортивні секції в закладах освіти (34,4%). Це підкреслює значення освітнього середовища у формуванні

початкового етапу спортивного розвитку дітей та молоді. Присутність тренерів у шкільних та позашкільних секціях забезпечує можливість раннього залучення школярів до тенісу, що є важливим елементом системи резервного спорту.

Достатньо вагомою є частка тренерів, які працювали у ДЮСШ (18,8%). Це підтверджує, що державні заклади дитячо-юнацького спорту залишаються однією з основних інституцій розвитку спортивного резерву, хоча у кількісному вимірі поступаються приватним клубам. Наявність тренерів з досвідом роботи у ШВСМ (6,3%) демонструє певне, хоч і незначне, залучення фахівців до підготовки спортсменів високого рівня, що потребує поглибленої спеціалізації та відповідної інфраструктури.

Категорія «Інші» (9,4%), яка охоплює ДЮСШОР, приватні заняття та інші формати тренерської діяльності, вказує на наявність альтернативних, більш індивідуалізованих шляхів професійного розвитку. Вони можуть слугувати додатковим ресурсом для підвищення якості підготовки спортсменів, однак не відіграють домінуючої ролі.

Отримані результати демонструють зміщення акценту з державного сектору на приватний. Це може бути зумовлено кращими матеріально-технічними умовами, більшою автономією тренера та сучасними методами управління в клубній системі. Отримані дані дозволяють стверджувати, що саме приватні тенісні клуби формують основний кадровий потенціал у системі підготовки спортсменів, тоді як заклади освіти та ДЮСШ забезпечують базовий етап спортивного відбору та масового залучення дітей до занять тенісом.

За результатами анкетування (рис 4.9.) можна зробити однозначний висновок: більшості тренерів не вистачає кваліфікованих фахівців у сфері тенісу в Україні. Переважна частина респондентів відповіла «ні» або «частково», що свідчить про наявність кадрового дефіциту у спортивних школах, клубах та приватному секторі підготовки юних спортсменів.

Такі результати відображають реальний стан тренерської галузі: – відсутність системної державної програми підготовки та перепідготовки

тренерів,

- недостатнє фінансування тренерської діяльності,
- низьку мотивацію молодих спеціалістів залишатися у професії,
- обмежений доступ до сучасних методик і міжнародних підходів,
- надмірне навантаження на тих тренерів, які вже працюють у системі.

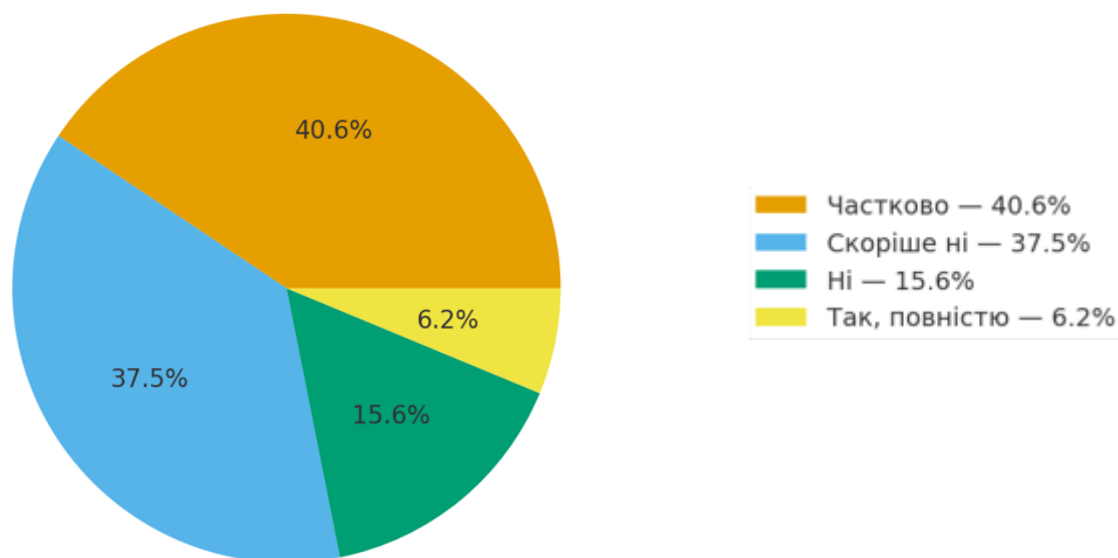

Рис 4.7. Чи вистачає в Україні кваліфікованих тренерів?

Таким чином, тренерська спільнота оцінює поточний кадровий потенціал як недостатній для якісного розвитку резервного тенісу. За таких умов стає очевидною потреба у розширенні та модернізації програм підготовки тренерів, підвищенні їхнього професійного рівня та створенні стимулів для залучення нових спеціалістів у галузь.

4.3 Ефективність підготовки резерву

Загальна оцінка рівня розвитку резервного тенісу в Україні є переважно середньою, із чітким зміщенням у бік помірковано позитивних, але не високих показників. Найбільш частотними виявилися оцінки 4 та 5 балів (по 25% відповідей кожна), що вказує на сприйняття респондентами системи резервного тенісу як такої, що має базовий рівень функціональності, але не відповідає сучасним вимогам та очікуванням тренерської спільноти (рис 4.8).

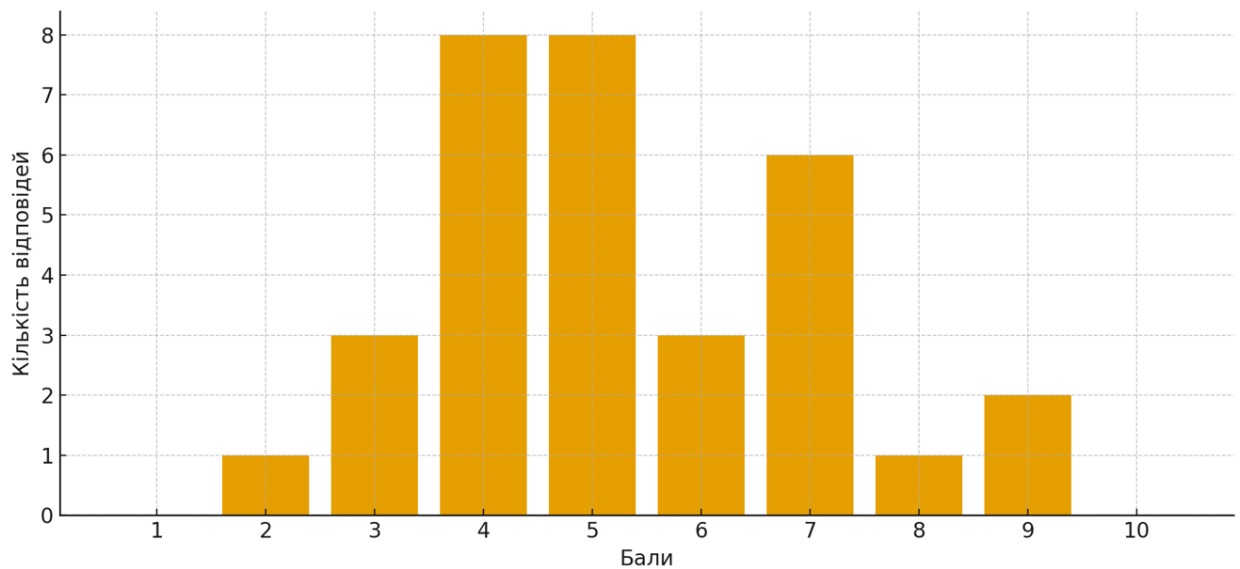

Рис 4.8. Оцінка рівня розвитку резервного тенісу в Україні

Оцінки 6 та 7 балів (разом 28,2%) демонструють, що частина опитаних визнає наявність позитивних зрушень й окремих ефективних елементів у сфері підготовки спортивного резерву. Проте ці оцінки також не досягають високих значень, що свідчить про недостатність цих зрушень та їх несистемний характер.

Низькі оцінки (2–3 бали), які сумарно становлять 12,5%, відображають критичне ставлення певної частини тренерів до нинішнього стану розвитку резервного тенісу. Вони вказують на наявність значних організаційних, кадрових чи фінансових проблем, які, на думку респондентів, суттєво стримують розвиток цієї сфери. Водночас максимальні оцінки 9–10 балів фактично відсутні, що однозначно підтверджує загальний висновок про невідповідність поточного стану системи резервного тенісу високим стандартам розвитку.

Узагальнюючи отримані результати, можна стверджувати, що тренерська спільнота оцінює рівень розвитку резервного тенісу в Україні як недостатній та такий, що потребує структурних змін і модернізації.

На рис 4.10. результати оцінки тренерської спільноти України рівня підготовленості юних тенісистів: переважно як нижчий за середній у порівнянні з провідними країнами у сфері розвитку тенісу. Найчастотнішою оцінкою є 4 бали (31,3%), що відображає загальну тенденцію до критичного сприйняття

відповідності української системи підготовки світовим стандартам. Дещо вищими, але також обмеженими в рамках середнього рівня, є оцінки 5 та 6 балів (сукупно 28,1%), що вказує на наявність певного потенціалу, проте недостатнього для повноцінної конкуренції із системами США, Іспанії чи Великої Британії.

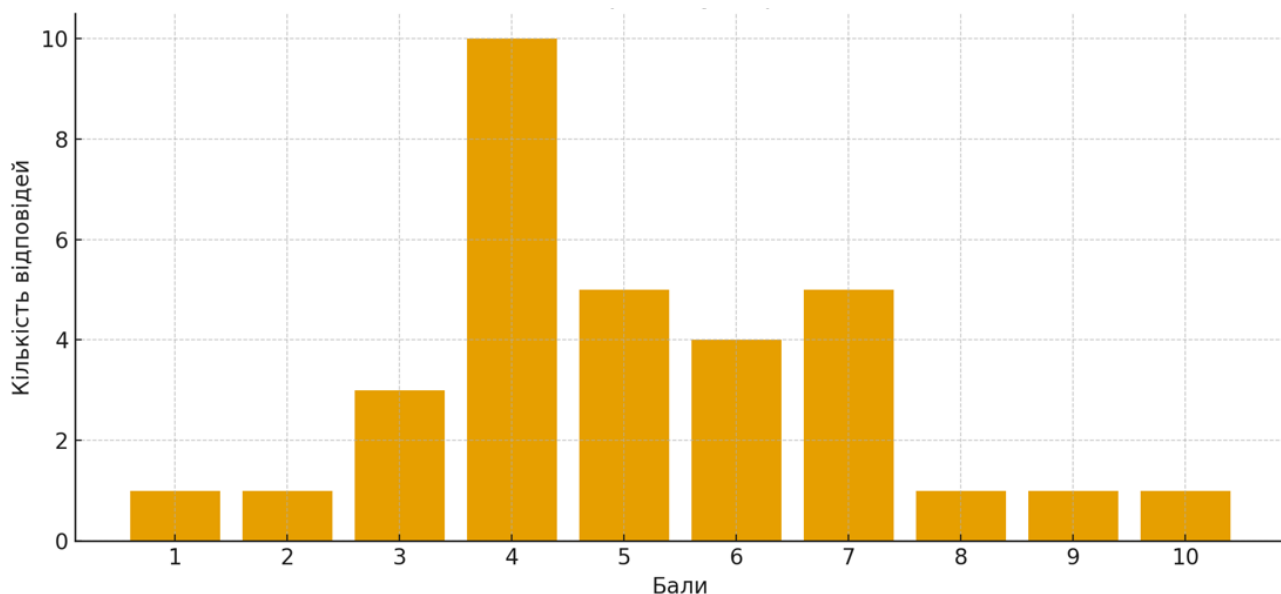

Рис 4.9. Оцінка рівня підготовленості юних тенісистів України порівняно з такими країнами, як США, Іспанія, Велика Британія

Наявність поодиноких високих оцінок (8–10 балів), які разом становлять лише 9,4%, свідчить, що окремі тренери визнають наявність сильних індивідуальних спортсменів або локальних осередків якісної підготовки. Водночас їхня низька частка не дозволяє розглядати це явище як системне. Низькі оцінки (1–3 бали), що становлять 15,6% від відповідей, підкреслюють існування значних структурних недоліків, які, на думку респондентів, стримують розвиток юного резерву.

Отримані дані дають підстави стверджувати, що Україна значно поступається країнам-лідерам у ключових компонентах підготовки тенісного резерву: якості тренувального процесу, кадровому забезпеченню, умовам матеріально-технічної бази, фінансовим можливостям та системності спортивного відбору. Переважання оцінок у діапазоні 4–6 балів вказує на проміжний рівень розвитку, який не дозволяє українським юним спортсменам

стабільно конкурувати на одному рівні зі своїми однолітками з США, Іспанії чи Великої Британії.

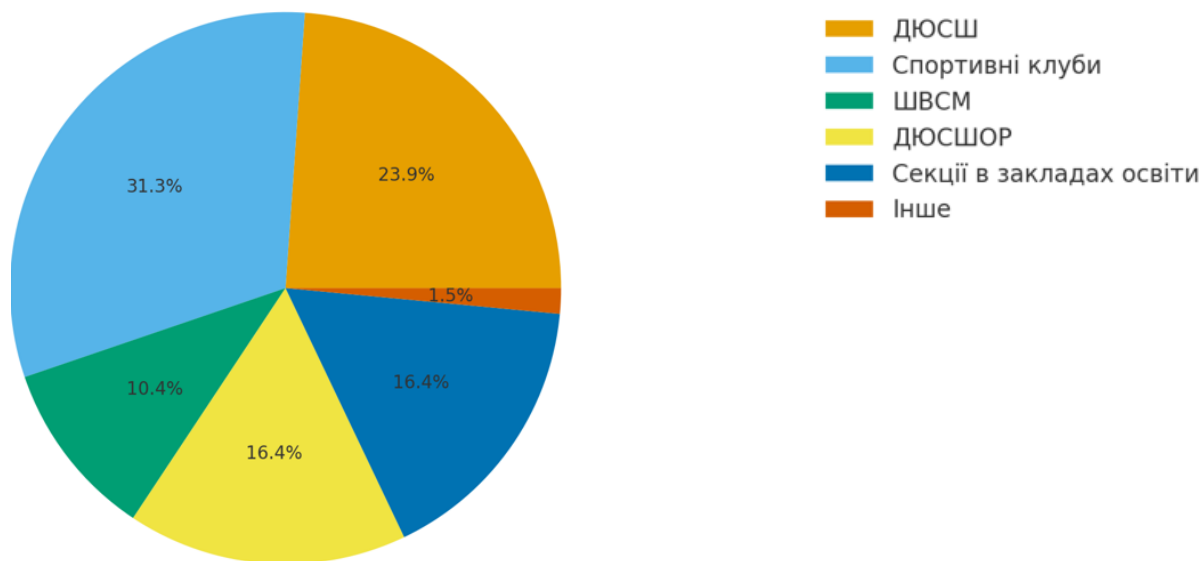

Рис 4.10. Структури, що мають найбільший вплив на поповнення когорти спортсменів високого класу у майбутньому

Тренерська спільнота вважає найбільш впливовими у підготовці спортсменів високого класу спортивні клуби, які отримали 31,3% відповідей (рис 4.10). Це свідчить про провідну роль клубної системи у сучасному спортивному розвитку, що може бути зумовлено кращою матеріально-технічною базою, більш прогресивними методами тренування та доступом до широкого кола індивідуальних програм підготовки.

На другому місці опинилися ДЮСШ (23,9%). Їхня значущість пояснюється тим, що вони формують початковий етап спортивного відбору та забезпечують масове залучення дітей до систематичних занять спортом. Високий рівень відповідей демонструє збереження ключової роль ДЮСШ у структурі розвитку резервного спорту України.

Суттєвий вплив також мають ДЮСШОР та спортивні секції у закладах освіти (по 16,4%). Це свідчить, що ці структури відіграють помітну, хоча й не визначальну роль, забезпечуючи додаткові можливості для вдосконалення техніки, участі у змаганнях та розвитку спортивних здібностей на етапі становлення. Проте їхній потенціал, за оцінками тренерів, відчутно нижчий порівняно з приватними клубами.

Менш значним виявився вплив ШВСМ (10,4%), що може свідчити про недостатнє використання цієї структури як інструмента високоспеціалізованої підготовки або про організаційні й ресурсні обмеження, що знижують її ефективність. Категорія “Інше” (1,5%) підтверджує, що альтернативні форми спортивної підготовки мають мінімальне значення в загальній системі формування спортсменів високого класу.

Узагальнюючи результати, можна стверджувати, що лідерство спортивних клубів у підготовці спортсменів високого класу є очевидним, і саме вони формують ядро професійного спортивного середовища. Проте школи — ДЮСШ, ДЮСШОР та ШВСМ — залишаються важливими елементами спортивної інфраструктури

Висновки до розділу 4

Згідно з результатами проведеного анкетування тренерів, які працюють у сфері тенісу в Україні, можна зробити висновок, що сучасна система резервного спорту, зокрема в тенісі, потребує суттєвого вдосконалення як у структурному, так і в організаційно-методичному аспектах.

Більшість опитаних тренерів здійснюють професійну діяльність у приватних тенісних клубах, близько третини – у дитячо-юнацьких спортивних школах (ДЮСШ) або поєднують роботу в обох структурах. Така тенденція свідчить про домінування приватного сектору у розвитку тенісу та підготовці молодих спортсменів, тоді як державна система дитячо-юнацького спорту частково втратила свої позиції. Це обумовлено як економічними чинниками, так і загальним переходом спорту на змішану модель управління, де головну роль відіграють ініціативи клубів, тренерів та батьків. Водночас позитивним є те, що більшість респондентів мають значний тренерський стаж — понад десять років, що засвідчує їхню фаховість, професійний досвід і глибоке розуміння особливостей функціонування системи підготовки резерву в Україні.

Аналіз оцінки респондентами стану розвитку резервного тенісу в Україні показав, що більшість тренерів характеризують його як середній або нижче середнього рівня (3,5–4 бали за п'ятибальною шкалою). Це свідчить про критичне ставлення до ефективності існуючої системи підготовки спортивного резерву. Тренери відзначають окремі осередки, де спостерігаються високі результати, проте наголошують на відсутності єдиної державної програми, яка б забезпечувала системність, послідовність та наступність у підготовці юних тенісистів. На їхню думку, розвиток резервного спорту сьогодні значною мірою залежить від ентузіазму тренерів, батьківської підтримки та можливостей приватних структур.

Менш вираженим є вплив сімейних спортивних традицій чи популярності тенісу в суспільстві. Це свідчить, що у більшості дітей мотивація до занять спортом формується під впливом зовнішніх чинників — сімейних і соціальних, а не внутрішніх, пов'язаних із власними цінностями, інтересом до

саморозвитку чи досягнення результату. Така ситуація вимагає удосконалення виховної та комунікаційної роботи тренерів, спрямованої на формування стійкої внутрішньої мотивації до занять спортом, розвиток інтересу, самодисципліни та прагнення до самовдосконалення через спортивну діяльність.

Більшість тренерів одностайно вказали на недостатній рівень державної підтримки резервного тенісу. Близько 80 % респондентів відповіли, що фінансування з боку держави є незадовільним або відсутнім. Це призводить до того, що основне фінансове навантаження покладається на батьків, спонсорів або самих спортсменів. У результаті теніс залишається одним із найдорожчих видів спорту для початківців, що суттєво обмежує доступ дітей із середнім рівнем достатку до занять. Така тенденція негативно впливає на масовість, зменшує кількість потенційно талановитих спортсменів і ускладнює відбір до складу резерву.

У міжнародному контексті тренери найчастіше посилалися на досвід Іспанії, Великої Британії та США як приклади ефективних моделей розвитку тенісу. На їхню думку, ці країни успішно поєднують державну підтримку з активною участю клубів, розгалуженою системою дитячих і юніорських змагань, а також чіткою вертикаллю підготовки спортсменів — від базового рівня до професійного.

РОЗДІЛ 5

АНАЛІЗ ТА УЗАГАЛЬНЕННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ ДОСЛІДЖЕНЬ

Проведене дослідження дало змогу комплексно охарактеризувати сучасну систему резервного спорту в Україні, визначити її особливості функціонування у сфері тенісу, порівняти з моделями провідних європейських країн та окреслити ключові напрями її модернізації. Отримані результати свідчать, що українська система має значний історичний потенціал, сформований ще за радянських часів, однак нині перебуває у стані глибокої структурної трансформації та потребує суттєвого оновлення відповідно до сучасних міжнародних стандартів підготовки спортивного резерву.

Аналіз нормативно-правової бази та історичних передумов дозволив встановити, що резервний спорт в Україні забезпечує відбір і розвиток талановитих дітей і молоді, формує кадрову основу для спорту вищих досягнень та національних збірних команд. Проте практична реалізація цих завдань ускладнюється низкою системних проблем, підтверджених як науковими джерелами, так і результатами анкетування тренерів.

Встановлено, що сучасна організаційна структура резервного спорту в Україні є багаторівневою та включає ДЮСШ, СДЮСШОР, ШВСМ, спортивні ліцеї та приватні клуби. Попри це, її ефективність суттєво обмежена нерівномірністю ресурсного забезпечення, регіональними диспропорціями, застарілими підходами до управління та відсутністю належної координації між складовими системи. Особливо проблемною залишається сфера тенісу, де забезпечення сучасної інфраструктури та якість тренерської роботи значною мірою покладені на приватний сектор.

Дані анкетування тренерів підтверджують наявність ключових системних бар'єрів, серед яких найчастіше виокремлюються: недостатнє фінансування, низька якість матеріально-технічної бази, дефіцит кваліфікованих тренерів, відсутність сучасних методик підготовки та обмежений доступ до інфраструктури. Значна частина фахівців негативно оцінює рівень державної

підтримки резервного тенісу та взаємодію між різними спортивними інституціями. Це свідчить про фрагментарність системи та відсутність єдиної стратегії її розвитку.

Порівняння української моделі з системами Франції, Іспанії, Німеччини та Великої Британії дозволило виявити принципові відмінності та спільні риси. Як у європейських країнах, так і в Україні резервний спорт має законодавчі підстави, багаторівневу структуру та значення як важливий соціально-культурний інструмент. Водночас європейські країни демонструють значно вищу ефективність завдяки стабільному фінансуванню, розвиненій клубній системі, науково-методичному забезпеченню, сучасній тренерській атестації й інтеграції спорту з освітнім процесом. Там система резервної підготовки спирається на гнучку модель взаємодії держави, федерацій, клубів і місцевих громад, тоді як українська – на централізовану та застарілу радянську модель управління, що вже не відповідає умовам сучасних міжнародних стандартів.

На основі порівняння встановлено низку важливих розбіжностей. В Україні домінує державний сектор, але він недостатньо фінансований, має слабку інфраструктуру та обмежені кадрові ресурси. У Європі домінують спортивні клуби, які отримують різні форми підтримки та забезпечують відкритий доступ для всіх категорій населення. Крім того, європейські країни демонструють потужний механізм підготовки тренерських кадрів, який передбачає регулярну атестацію, навчання та застосування інноваційних тренувальних методик; в Україні ж система підвищення кваліфікації є фрагментарною та не відповідає динаміці розвитку світового тенісу.

Разом із тим, дослідження показало і певні спільні риси. Українські спортсмени, попри обмежені ресурси, демонструють високі результати на міжнародній арені, що свідчить про наявність значного людського потенціалу. Також спільною тенденцією є поступове посилення ролі приватних клубів та перехід до більш гнучких моделей управління спортивною інфраструктурою.

Узагальнюючи результати теоретичного аналізу та анкетування, можна стверджувати, що подальший розвиток резервного спорту в Україні, зокрема в

тенісі, потребує комплексної модернізації, яка включатиме: перехід до клубно системи, оновлення інфраструктури, запровадження сучасних методик підготовки, активізацію фінансової підтримки та створення дієвої системи взаємодії між усіма учасниками спортивного процесу. Реалізація цих кроків сприятиме підвищенню конкурентоспроможності українського спорту на міжнародній арені та створить передумови для сталого розвитку резервного спорту відповідно до найкращих європейських практик.

ВИСНОВКИ

1. Проведений аналіз дозволяє стверджувати, що система резервного спорту в Україні має складну багаторівневу структуру, що історично сформувалася на основі радянської моделі спортивної підготовки. Елементами системи залишаються ДЮСШ, СДЮСШОР, школи вищої спортивної майстерності, спортивні ліцеї, училища фізичної культури та центри олімпійської підготовки. Водночас приватні тенісні клуби поступово стають основними центрами підготовки юних спортсменів, компенсуючи недоліки державних/муніципальних шкіл.

Система характеризується низькою ефективністю через застарілість організаційних механізмів, брак фінансування, недостатньою матеріально-технічною базою, неефективною системою підвищення кваліфікації фахівців та відсутність сучасного методичного супроводу. Значний вплив на систему мають соціально-економічні чинники, а також воєнні дії, які призвели до втрати інфраструктури, міграції тренерів і спортсменів.

2. Дослідження кращих європейських практик розвитку резервного спорту в тенісі показало, що Франція, Німеччина, Іспанія та Велика Британія володіють високоефективними, структурно цілісними та сучасними моделями підготовки молодих спортсменів, які забезпечують масовість занять, якість тренерської роботи та стабільний розвиток спортивного резерву. Їхня ефективність ґрунтується на поєднанні кількох ключових чинників: стабільного багатоканального фінансування, сучасної спортивної інфраструктури, розвитку клубної системи, стандартизованої тренерської підготовки та наявності довгострокових державних стратегій. Важливо підкреслити, що у всіх розглянутих країнах резервний спорт є сферою тісної взаємодії держави, федерацій та місцевих громад, що дозволяє підтримувати високу доступність спорту для дітей та створювати умови для поступового переходу до професійного рівня.

3. Порівняльний аналіз показав, що українська система резервного спорту суттєво поступається європейським моделям за якістю управління, матеріально-

технічним забезпеченням, підготовкою тренерів та організацією змагального процесу. Також спостерігається низький рівень взаємодії між державними спортивними школами та приватними клубами, що призводить до фрагментації системи та дублювання функцій. У результаті формування спортивного резерву в Україні залежить переважно від приватної ініціативи, ентузіазму тренерів та фінансових можливостей батьків, тоді як у Європі — від державної політики, системної підтримки та колективної відповідальності інституцій.

4. Узагальнення отриманих результатів дозволяє сформулювати комплекс пропозицій щодо підвищення ефективності функціонування резервного спорту в Україні. Найважливішим напрямом модернізації є розбудова сучасної клубної моделі спорту, яка успішно функціонує в Європі та забезпечує масовість залучення дітей до систематичних занять. Необхідними кроками є впровадження державних і місцевих програм підтримки спортивних клубів, модернізація інфраструктури, створення муніципальних спортивних центрів та умов для доступу приватних організацій до спортивних об'єктів. Важливим є також реформування системи підготовки тренерів відповідно до європейських стандартів із запровадженням багаторівневої ліцензійної системи, обов'язкового підвищення кваліфікації, доступу до сучасних науково-методичних матеріалів і міжнародних стажувань. Паралельно необхідно оновити методичне забезпечення дитячо-юнацького спорту, запровадивши сучасні програми багаторічної підготовки, технології біомеханічного аналізу, відеоаналізу та індивідуалізовані моделі тренувального процесу, які широко застосовуються в Європі.

Окрему увагу слід приділити створенню розгалуженої системи змагань для дітей і юніорів, що дозволить підвищити рівень спортивної практики та забезпечити поступовий розвиток змагальної майстерності. Державні та приватні структури мають спільно працювати над формуванням єдиного календаря змагань, створенням регіональних ліг та розробленням механізмів підтримки спортсменів, які демонструють високі результати.

Таким чином, порівняння європейських моделей з українською системою дозволило не лише виявити ключові відмінності, але й окреслити стратегічно важливі напрями реформування. Впровадження кращих європейських практик модернізація інфраструктури, розвиток клубної системи, професіоналізація тренерської підготовки та створення стабільних фінансових механізмів є необхідною умовою для підвищення конкурентоспроможності українського резервного спорту та формування якісної основи для розвитку тенісу на національному й міжнародному рівнях.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Баканова О. Теоретичні та практичні види підготовки тенісистів: особливості та вплив на результативність гри // Спортивні ігри. – 2024. – № 2 (32). – С. 4–15.
2. Беленюк Ж. В. Сучасний стан сфери фізичного виховання та спорту України в умовах військової агресії Росії // Публічне урядування. – 2023. – № 1 (34). – С. 100–104. – Електронний ресурс. – Режим доступу: <https://journals.maup.com.ua/index.php/public-management/article/view/2716/3177>
3. Бондар А. С., Котляр С. М., Тихонова Н. В. Теоретичні засади дитячо-юнацького та резервного спорту в Україні // Слобожанський науково-спортивний вісник. – 2014. – № 2. – С. 46–51. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/snsv_2014_2_11
4. Бондар А., Томанек М. Менеджмент позашкільних навчальних закладів фізкультурно-спортивного напрямку. // Товариство наукової мережі спортивного права;– 2018 – С. 156.
5. Борисова О. В. Теоретико-методологічні засади розвитку професійного спорту (на матеріалі тенісу) // Вісник Луганського національного університету імені Тараса Шевченка. Педагогічні науки. – 2013. – № 8 (1). – С. 129–138.
6. Борисова О. Сучасні підходи до підготовки тенісистів високого класу // Теорія і методика фізичного виховання і спорту. – 2013. – № 3. – С. 3–8. – Режим доступу: <http://tmfvs-journal.uni-sport.edu.ua/article/view/106970>
7. Борисова О. Сучасний теніс: стан та особливості організації підготовки професійних спортсменів у провідних країнах світу. – 2010. – Електронний ресурс. – Режим доступу: <https://reposit.uni-sport.edu.ua/server/api/core/bitstreams/b9727581-eb7e-4b7d-b0b7-080dff151ac0/content>

8. Борисова О., Петренко Г., Ши Ш. Формування клубної системи у тенісі в Європі наприкінці ХІХ – на початку ХХ ст. // Теорія і методика фізичного виховання. – 2019. – №1. – С. 89–92.
9. Гейтенко В. В., Пристинський В. М., Зайцев В. О. Теорія і методика дитячого та юнацького спорту: навч.-метод. посіб. – Слов'янськ: Б. І. Маторіна, 2021. – 171 с.
10. Дроздова І., Оришко С., Лемешко О. Перспективи розвитку дитячо-юнацького спорту в Україні. – 2021. – С. 85 –88.
11. Дрюков О. В., Дрюков В. О. Оцінка і аналіз розвитку спортивного резерву у спортивних організаціях в Україні. – 2019. – С. 62 –66.
12. Дзензелюк Д. О. Управління розвитком дитячо-юнацького спорту в Україні. – 2019. – Електронний ресурс. – Режим доступу: http://ir.polissiauniver.edu.ua/bitstream/123456789/11180/1/Dzenzeliuk_DO_KR_281_2021.pdf
13. Дрюков В. О. Діяльність дитячо-юнацьких спортивних шкіл на сучасному етапі розвитку спорту. Бібліотека Національного університету фізичного виховання і спорту України – 2016. – С. 5 –20.
14. Зайбольд М. Європейський теніс: порівняльний аналіз виявлення та розвитку талантів (ТІД). – 2010. – Електронний ресурс. – Режим доступу: <https://era.ed.ac.uk/handle/1842/8212>
15. Кирилюк В. В. Актуальність реформування системи дитячо-юнацьких спортивних шкіл в Україні. – 2017. – С. 80-84.
16. Левадня С. Актуальні проблеми у діяльності училищ фізичної культури України // Теорія і методика фізичного виховання і спорту. – 2010. – С. 72–75.
17. Митчик О. П. Особливості розвитку дитячо-юнацького спорту. – 2023. [https://doi.org/10.31392/NPU-nc.series15.2023.7\(167\).27](https://doi.org/10.31392/NPU-nc.series15.2023.7(167).27)
18. Москальов А. А. Сучасний стан фінансування сфери фізичної культури і спорту в Україні // Вісник ЧТЕІ. Економічні науки. – 2013. – № 1. – С. 282–287.

19. Нестерова А. В. Фінансове та матеріально-технічне забезпечення розвитку дитячо-юнацького спорту // ППМБПФВС. – 2009. – № 7. – С. 14–19.
20. Нікітенко С. В. Особливості фінансування фізичної культури та спорту в Україні // Державне управління. – 2016. – № 1.53. – С. 54–58.
21. Офіційний сайт Комітету фізичної культури та спорту МОН України. – Електронний ресурс. – Режим доступу: <http://sportmon.org>
22. Петров Д. О. Історичні аспекти розвитку фізичної культури та спорту в Україні // Сучасні проблеми фізичного виховання і спорту школярів та студентів: матер. XIII Міжнар. наук.-практ. конф. молодих учених – 2013. – С. 140–144.
23. Петришин Д. Ю. Аналіз системи державного управління у сфері фізичної культури та спорту в Україні // Науковий вісник НЛТУ України. – 2016. – Т. 26.2. – С. 267–271.
24. Приходько В. В. та ін. Вплив військових дій на умови розвитку фізичної культури і спорту в громадах України. – 2024.
25. Приходько І., Левадня С. Училища фізичної культури в системі підготовки спортивних резервів // Молода спортивна наука України. – 2008. – С. 265–269.
26. Приходько І.І. Організація і менеджмент фізичної культури. – Х.: Цифрова друкарня №1, 2013. – 178 с.
27. Путятіна Г. М. Аналіз напрямків удосконалення діяльності спортивних шкіл // Молода спортивна наука України. – 2007. – С. 314–317.
28. Рижик Р. О. Історія становлення і розвитку управління у сфері фізичної культури і спорту в незалежній Україні. – 2025. С. 132–138.
29. Родак С., Вацеба О. Актуальні питання діяльності спеціалізованих навчальних закладів резервного спорту // ФВСіКЗУСС. – 2009. – № 2. – С. 28–35.
30. Родак С., Вацеба О. Актуальні питання діяльності спеціалізованих навчальних закладів резервного спорту // Фізичне виховання, спорт і

- культура здоров'я у сучасному суспільстві. – Луцьк: ВНУ, 2009. – № 2 (6). – 117 с.
31. Сапрун С. Т. Удосконалення системи дитячо-юнацьких спортивних шкіл в Україні // Науковий часопис НПУ ім. Драгоманова. – 2016. – № 7. – С. 44–47.
32. Сергій Д. О., Кірсанов М. В. Напрями реформування сфери спорту в Україні. – 2021. С. 385–388.
33. Сітнікова Н. С. Система розвитку дитячо-юнацького спорту в Україні та його значення для соціального зростання держави. // Держава та регіони. – 2013. – № 1. – С. 100–105.
34. Стадник С. О. Організаційно-управлінські умови діяльності училищ фізичної культури в Україні. – Київ: НУФВСУ, 2012. – С. 3–20
35. Тихонова Н. В. Значення дитячо-юнацького та резервного спорту для виховання підростаючого покоління // ППМБПФВС. – 2014. – № 9. – С. 60–64.
36. Трубіна М. В. Позабюджетне фінансування дитячо-юнацького спорту в Україні: правовий аспект.// НУДПСУ. – 2013. – № 2. – С. 108–113.
37. Федерация тенісу Німеччини (DTB). – Електронний ресурс. – Режим доступу: <https://www.tennis.de/dtb/news.html>
38. Статистика спортивних клубів Німеччини. – Електронний ресурс. – Режим доступу: <https://de.statista.com/>
39. Кількість тенісних кортів в Іспанії. – Електронний ресурс. – Режим доступу: <https://www.statista.com/statistics/>
40. Французький теніс – статистика. – Електронний ресурс. – Режим доступу: <https://www.gestion-sports.fr/les-chiffres-du-tennis-en-france/>
41. Вареник О., Оніпченко М. Організаційні умови функціонування дитячо-юнацького спорту в Україні. – 2024. – Електронний ресурс. – Режим доступу: <https://reposit.uni-sport.edu.ua/items/22bcea02-f014-4107-a160-40f306e15670>

42. Шевченко І. П. Система відбору юних тенісистів в Україні // Теорія та практика спорту. – 2020. – № 5 (3). – С. 88–92.
43. Шалімов О. Є. Роль дитячо-юнацького спорту у становленні професійного атлета [Електронний ресурс] / О. Є. Шалімов, Д. Ю. Довбій // Здоров'я нації і вдосконалення фізкультурно-спортивної освіти матеріали 5-ї Міжнар. наук.-практ. конф. до 140-річчя НТУ "ХПІ", 16-17 квітня 2025 р. / гол. ред. А. В. Кіпенський ; Нац. техн. ун-т "Харків. політехн. ін-т". – Електрон. текст. дані. – Харків : НТУ "ХПІ", 2025. – С. 266-269 Шинкарук О. Організаційні основи підготовки та відбору спортсменів // Слобожанський НСВ. – 2016. – № 3. – С. 109–112.
44. Чеховська Л. Я. Система підготовки спортивного резерву в Україні як об'єкт наукового аналізу // Фізичне виховання студентів. – 2012. – № 5. – С. 115–118.
45. Bompa, T. O. Theory and Methodology of Training. – Champaign: Human Kinetics, 2018. – 380 с.
46. Girginov V. UK: UK: England —National Governing Bodies of Sport and Government Agencies.// У: Scheerder J., Willem A., Claes E. Sport policy systems and sport federations. – London: Palgrave Macmillan, 2017.
47. Official site DOSB. Satzung und ordnungen. – Електронний ресурс. – Режим доступу: <https://www.dosb.de/ueber-uns/satzung-und-ordnungen>
48. DTB Geschäftsbericht 2024. – Електронний ресурс. – Режим доступу: <https://www.tennis.de/content/dam/>
49. RFET España. – Електронний ресурс. – Режим доступу: <https://www.rfet.es/es/rfet-transparencia-memorias-anuales.html>
50. FFT / Statista – регіональний розподіл клубів. – Електронний ресурс. – Режим доступу: <https://fr.statista.com/statistiques/>

Розділ 1 з 4

Стан та роль резервного спорту в Україні (на прикладі тенісу)

В І У ↺ ↻

Вітаю!
Я, Павлюк Дмитро, студент магістратури **Національного університету фізичного виховання і спорту України**, виконую магістерське дослідження на тему: «**Система резервного спорту України (на прикладі тенісу)**».

Метою даного опитування є оцінити ефективність резервного спорту в тенісі на рівні ДЮСШ і спортивних клубів.

Задля повного розуміння нижче наведено чинне тлумачення поняття «резервний спорт» відповідно до законодавства України

Резервний спорт - напрям спорту, який забезпечує у порядку, встановленому центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері фізичної культури та спорту, здійснення відбору обдарованих дітей та молоді для занять певним видом спорту, створення умов для максимального розвитку їхніх індивідуальних здібностей з метою досягнення високих спортивних результатів, забезпечення умов для переходу до спорту вищих досягнень та поповнення основного складу національних збірних команд. (Частина перша статті 35 із змінами, внесеними згідно із Законом № 5460-VI від 16.10.2012)

В яких структурах маєте досвід роботи тренера з тенісу?

- ДЮСШ
- Тенісний клуб
- ШВСМ
- ДЮСШОР
- Спортивна секція в закладі освіти
- Інше: _____

Оцініть рівень розвитку резервного тенісу в Україні.

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10

Низький рівень ○ ○ ○ ○ ○ ○ ○ ○ ○ ○ Високий рівень

Оцініть чинники, що формують мотивацію сучасних дітей до занять тенісом (від 1 - найменший вплив до 5 - найголовніший чинник)

	1	2	3	4	5
Бажання бать...	☐	☐	☐	☐	☐
Наявність від...	☐	☐	☐	☐	☐
Близькість ко...	☐	☐	☐	☐	☐
Приклад друзі...	☐	☐	☐	☐	☐
Бажання стат...	☐	☐	☐	☐	☐
Бажання заро...	☐	☐	☐	☐	☐
Прагнення на...	☐	☐	☐	☐	☐
Прагнення бу...	☐	☐	☐	☐	☐
Прагнення до ...	☐	☐	☐	☐	☐

Оцініть рівень підготовленості юних тенісистів України порівняно з такими країнами, як США, Іспанія, Велика Британія.

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10

Низький рівень Високий рівень

Вкажіть переваги занять тенісом для дітей та молоді в таких структурах:

Опис (необов'язково)

Матеріально-технічна база

	Якість кортів	Сучасність спорт...	Достатня кількіс...	Обладнання для ...
ДЮСШ	☐	☐	☐	☐
Тенісний клуб	☐	☐	☐	☐
ШВСМ	☐	☐	☐	☐
ДЮСШОР	☐	☐	☐	☐
Спортивна секція...	☐	☐	☐	☐

Тренерські кадри

	Рівень кваліф...	Індивідуальні...	Головний акц...	Регулярне під...	Головний акц...
ДЮСШ	☐	☐	☐	☐	☐
Тенісний клуб	☐	☐	☐	☐	☐
ШВСМ	☐	☐	☐	☐	☐
ДЮСШОР	☐	☐	☐	☐	☐
Спортивна се...	☐	☐	☐	☐	☐

Доступність

	Безкоштовні зан...	Низька вартість т...	Підлаштованість ...	Наявність пілг...
ДЮСШ	☐	☐	☐	☐
Тенісний клуб	☐	☐	☐	☐
ШВСМ	☐	☐	☐	☐
ДЮСШОР	☐	☐	☐	☐
Спортивна секція...	☐	☐	☐	☐

Оцініть ефективність діяльності ДЮСШ з відділеннями тенісу в Україні

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	
Низький рівень	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	Високий рівень

Назвіть актуальні проблеми резервного тенісу в Україні, що гальмують його розвиток? (від 1 - найменший вплив до 5 - найактуальніша проблема)

	1	2	3	4	5
Організаційні	☐	☐	☐	☐	☐
Матеріально-т...	☐	☐	☐	☐	☐
Кадрові	☐	☐	☐	☐	☐
Інформаційні	☐	☐	☐	☐	☐
Науково-мето...	☐	☐	☐	☐	☐
Фінансові	☐	☐	☐	☐	☐

Примітка: Якщо маєте свій варіант, який не знайшли в таблиці, зазначте його і оцініть.

Текст запитання з довгими відповідями

Назвіть основні чинники виникнення цих проблем (від 1 - другорядний чинник до 5 - головний чинник)

	1	2	3	4	5
Військові дії	☐	☐	☐	☐	☐
Невідповідніс...	☐	☐	☐	☐	☐
Низький рівен...	☐	☐	☐	☐	☐
Непопулярніс...	☐	☐	☐	☐	☐
Непопулярніс...	☐	☐	☐	☐	☐

Примітка: Якщо маєте свій варіант, який не знайшли в таблиці, зазначте його і оцініть.

Текст запитання з довгими відповідями

Чи вистачає в Україні кваліфікованих тренерів?

- Так, повністю
- Частково
- Скоріше ні
- Ні
- Інше:

Чи вважаєте ви державну підтримку резервного тенісу достатньою?

- Так, повністю
- Частково
- Скоріше ні
- Ні
- Інше:

Чи достатньо ефективна взаємодія ДЮСШ та приватних клубів у розвитку резервного тенісу?

- Так, повністю
- Частково
- Скоріше ні
- Ні
- Інше:

Чи є система змагань у ДЮСШ достатньою для підготовки до професійного рівня?

- Так, повністю
- Частково
- Скоріше ні
- Ні
- Інше: _____

Які кроки, на Вашу думку, найбільше сприятимуть розвитку резервного тенісу?

Текст запитання з довгими відповідями

Організаційна система підготовки тенісистів якої країни на Вашу думку найкраща?

- США
- Іспанія
- Франція
- Велика Британія
- Німеччина
- Інше: _____